MARIUS

SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW

Kristoffer Broberg

Selgers opplysningsplikt ved skipssalg

Integrasjonsklausulen i Saleform 2025 sin betydning for kjøpsloven § 19 og avtalelovens ugyldighetsregler

600

Selgers opplysningsplikt ved skipssalg

Integrasjonsklausulen i Saleform 2025 sin betydning for kjøpsloven § 19 og avtalelovens ugyldighetsregler

MarIus No. 600

Sjørettsfondet
Nordisk institutt for sjørett
Universitetet i Oslo

© Sjørettsfondet, 2026

ISSN: 0332-7868
Sjørettsfondet
University of Oslo
Scandinavian Institute of Maritime Law
P.O. Box 6706 St. Olavs plass 5
N-0130 Oslo
Norway

Phone: 22 85 96 00
E-mail: sjorett-adm@jus.uio.no
Internet: https://www.sjorettsfondet.no/

Editor: Professor dr. juris Trond Solvang –
e-mail: trond.solvang@jus.uio.no

Digital Publishing: Aksell AS

Forord

Denne avhandlingen ble levert som en 30 studiepoengs masteroppgave ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, våren 2026. Oppgaven publiseres i samme form som den ble levert til sensur, med unntak av enkelte rettelser av skrivefeil.

Som en ung, gammel sjømann setter jeg pris på at masteroppgaven min fikk et maritimt tilsnitt. Selv om det nærmeste jeg tidligere har kommet et skipssalg var da Forsvaret nesten solgte KV Andenes til Uruguay, føltes det likevel litt kjent å skrive om et tema som er saltvannspreget.

Jeg vil først takke min veileder, Christian Hauge, for svært god veiledning. Han har bidratt med verdifulle innspill og gode faglige diskusjoner gjennom hele skriveprosessen. Han har dessuten gitt raske og grundige tilbakemeldinger på mine utkast, og lagt ned en arbeidsinnsats som antakelig går langt utover det fakultetet legger til grunn i sine retningslinjer.

Videre vil jeg takke to av mine nåværende kollegaer i Wikborg Rein. Peter Jebsen fortjener en særlig takk for å ha tipset meg om problemstillingen som oppgaven bygger på. Uten dette innspillet hadde jeg trolig skrevet om noe helt annet. Peter har også vært behjelpelig med å kvalitetssikre min forståelse av den praktiske gjennomføringen av skipssalg etter Saleform-kontrakten. Ingrid Nerem, som selv skrev masteroppgave om en beslektet problemstilling for noen år siden, fortjener også takk for gode faglige diskusjoner og verdifulle innspill underveis. Jeg vil dessuten takke min nåværende arbeidsgiver, Wikborg Rein, for å ha stilt kontorplass til disposisjon gjennom skriveperioden.

Mari Strømmen-Olsen og Hanne Winther fortjener takk for å ha lest gjennom oppgaven og kommet med nyttige kommentarer og innspill. Jeg vil også takke sensorene Karl Even Rygh og Oskar Vegheim for konstruktive innspill under den muntlige høringen og i forkant av publiseringen.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke familien min for all støtte, og særlig min tålmodige samboer Hedda, som har akseptert at både sene kvelder og helger har gått med til arbeidet med oppgaven.

Oslo, 27. oktober 2026

Kristoffer Broberg

Selgers opplysningsplikt ved skipssalg

Integrasjonsklausulen i Saleform 2025 sin betydning for kjøpsloven § 19 og avtalelovens ugyldighetsregler

Kristoffer Broberg

Innhold

1 Innledning 9
1.1 Tema og problemstillinger 9
1.2 Aktualitet 10
1.3 Avgrensninger 10
1.4 Metode og rettskilder 11
1.5 Bruk av kunstig intelligens (KI) 12
1.6 Den videre fremstillingen 12
2 Saleform 2025 13
2.1 Saleforms bakgrunn og posisjon i bransjen 13
2.2 Skipssalg etter Saleform 2025 13
2.2.1 Innledning 13
2.2.2 Markedsføring 14
2.2.3 Klassedokumentasjon 14
2.2.4 Inspeksjon 14
2.2.5 Bekreftelse 15
2.2.6 Dykkerinspeksjon og leveringskontroll 15
2.2.7 Closing (leverings- og oppgjørsfasen) 15
2.3 Skipet selges «som den er» 15
3 Er kjøpsloven § 19 fravikelig? 17
3.1 Innledning til kapittelet 17
3.2 Bestemmelsens innhold 17
3.3 Er bestemmelsen fravikelig? 18
4 Kan integrasjonsklausulen i Saleform 2025 tolkes til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b? 22
4.1 Innledning 22
4.2 Integrasjonsklausuler 22
4.3 Fraviker integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b? 23
4.3.1 Utgangspunkt for tolkningen 23
4.3.2 Ordlyden 24
4.3.3 Er ordlyden klar nok til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b? 25
4.3.4 Hensynet bak klausulen 28
4.3.5 Profesjonelle parter 29
4.3.6 Oppsummering 30
5 Hvilke rettsgrunnlag kan kjøper påberope seg ved opplysningssvikt i skipssalg dersom kjøpsloven § 19 er fraveket? 31
5.1 Innledning 31
5.2 Forholdet mellom avtalerettslige ugyldighetsregler og obligasjonsrettslige opplysningsansvarsregler 31
5.3 Fraud-forbeholdet 33
5.4 Avtaleloven § 30 34
5.5 Terskelen for ugyldighet etter avtaleloven § 33 eller § 36 ved opplysningssvikt i skipssalg 35

5.5.1 Innledning 35
5.5.2 Bestemmelsenes ordlyd 35
5.5.3 Momenter i uredelighets- og urimelighetsvurderingen 35
5.5.4 Er terskelen for ugyldighet mellom profesjonelle parter for lite nyansert? 41
5.6 Virkningene av ugyldighet ved skipssalg 42
5.6.1 Innledning 42
5.6.2 Virkningssiden til avtaleloven § 33 og § 36 42
5.6.3 Rettsvirkningenes praktiske gjennomførbarhet ved skipssalg .. 43
5.6.4 Oppsummering 44
6 Avsluttende kommentar 45
Kildeliste 46

1 Innledning

1.1 Tema og problemstillinger

Tema for oppgaven er opplysningssvikt ved skipssalg. Oppgaven reiser tre hovedspørsmål. Første spørsmål er om kjøpsloven § 19 er fravikelig. Forutsatt at kjøpsloven er fravikelig er det andre spørsmålet om integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kan tolkes til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b. Det tredje spørsmålet er hvilke rettsgrunnlag kjøper kan påberope seg ved opplysningssvikt i skipssalg dersom kjøpsloven § 19 er fraveket.

Spørsmålene må ses i lys av markedet kontrakten opererer i. Kjøp av brukte skip skjer i et internasjonalt marked hvor store verdier skifter hender på kort tid, og hvor kjøper kan ha begrenset innsikt i skipets faktiske tilstand.[1] Som Brækhus har fremhevet, er de fleste skip unike, og når skipet har vært i drift, kan det ha endret seg betydelig fra byggetidspunkt til kjøpstidspunkt.[2] Slike kjøp kan være forbundet med betydelig risiko knyttet til skipets tekniske tilstand, vedlikeholdshistorikk og skjulte mangler.[3] Kontraktuell forutberegnelighet har derfor særlig stor betydning.

Ved kjøp og salg av skip benyttes standardkontrakter i utstrakt grad. Den dominerende kontraktsstandarden for salg av brukte skip er de såkalte Saleform-kontraktene, opprinnelig utviklet av Norsk Skipsmeglerforbund.[4] Den første utgaven kom for over hundre år siden,[5] og i februar 2026 ble den nyeste utgaven, Saleform 2025, lansert.[6]

Saleform 2025 inneholder to klausuler som er sentrale for oppgavens problemstilling. For det første selges skipet «som det er» etter klausul 11, noe som innebærer at kjøper overtar skipet i den tilstanden det befinner seg i ved inspeksjon.[7] For det andre inneholder kontrakten en integrasjonsklausul i klausul 22. Klausulen fastslår at kontrakten utgjør partenes samlede regulering, og at vilkår etter lov eller annen bakgrunnsrett skal utelukkes så langt dette lovlig kan gjøres.[8]

Oppgaven forutsetter at norsk rett er valgt mellom partene. Når kontrakten underlegges norsk rett, kan kjøper etter kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b gjøre gjeldende mangelskrav dersom selger har unnlatt å opplyse om vesentlige forhold ved tingen.[9] Dette til tross for at tingen er solgt «som den er». Bestemmelsen bygger på en forutsetning om at selger ikke skal kunne skjule seg bak et generelt forbehold dersom han har holdt tilbake opplysninger som kjøper hadde grunn til å regne med å få. Spørsmålet er om integrasjonsklausulen i Saleform 2025 er tilstrekkelig klar til å avskjære dette lovfestede opplysningsansvaret, slik at salget utelukkende reguleres av kontrakten partene har inngått.

Dersom integrasjonsklausulen lovlig anses å fravike kjøpsloven § 19, vil kjøper ikke kunne bygge mangelskrav på selgers tilbakeholdte opplysninger etter kjøpsloven. Det neste spørsmålet blir da om kjøper likevel kan påberope seg andre rettsgrunnlag. Her kommer avtalelovens ufravikelige ugyldighetsregler inn som mulig vern. Avtaleloven §§ 30, 33 og 36 kan tenkes å ramme tilfeller der selger har opptrådt svikaktig eller i strid med redelighet og god tro, uavhengig av hva partene

1 Strong (2016) s. 5

2 Brækhus (1968) s. 429

3 Falkanger (2016) s. 91–92

4 Moussalli (2022)

5 Norsk Skipsmeglerforbund (u.å)

6 BIMCO (2026)

7 Strong (2016) s. 180

8 Strong (2016) s. 244–245. Uttalelsene knytter seg til Saleform 2012, men klausulen er i det vesentlige uendret.

9 Nordisk Skibsrederforening (2024)

har avtalt. Rekkevidden av disse bestemmelsene ved opplysningssvikt i skipssalg er imidlertid ikke avklart.

Før disse spørsmålene behandles nærmere, er det hensiktsmessig å si noe om problemstillingenes aktualitet, de avgrensninger som er foretatt, og de metodiske valgene som ligger til grunn for analysen.

1.2 Aktualitet

Spørsmålene oppgaven reiser er ikke bare av teoretisk interesse. De har vært gjenstand for rettslig behandling ved flere anledninger de siste årene, uten at Høyesterett har tatt endelig stilling til dem.

I en dom fra Hordaland tingrett av 3. februar 2023 ble det fremsatt krav om prisavslag og erstatning etter kjøp av et tysk skip på Saleform-vilkår.[10] Etter overtakelsen ble det avdekket hull i to ballasttanker, en såkalt «doblingsplate», feil ved rorstammen og uriktig angivelse av skipets tonnasje. Selger anførte at kjøpsloven § 19 var fraveket gjennom kontrakten, mens kjøper gjorde gjeldende at bestemmelsen var ufravikelig. Tingretten sluttet seg til selgers syn og la til grunn at bestemmelsen var fraveket. Saken ble anket, men lagmannsretten tok ikke stilling til opplysningspliktens rekkevidde. I stedet foretok retten en konkret vurdering av hvorvidt det faktisk forelå mangel på de påberopte forholdene.[11] Anken til Høyesterett ble forkastet.[12]

Tilsvarende problemstillinger aktualiseres i voldgiftsdommen av 19. februar 2024, publisert i Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender som ND-2024-3. Også der var Saleform benyttet som kontraktsgrunnlag. Tvisten gjaldt motorhavari, der kjøper anførte at selger hadde forsømt sin opplysningsplikt ved å unnlate å opplyse om en ikke-forskriftsmessig utført reparasjon. Voldgiftsretten berørte spørsmålet om kjøpsloven § 19 var fraveket, men tok ikke endelig stilling til det, idet kravene uansett ble ansett foreldet.

De to sakene illustrerer at spørsmålene oppgaven stiller er uavklart. Begge gjelder skipssalg der Saleform er brukt som kontraktsgrunnlag, og begge aktualiserer spørsmålet om selgers unnlatte opplysninger kan få rettslig betydning. Ingen av dem gir imidlertid noen endelig avklaring på om kjøpsloven § 19 er fraveket gjennom integrasjonsklausulen i Saleform. Det er nettopp denne mangelen på avklaring som danner bakteppet for oppgaven.

1.3 Avgrensninger

Oppgaven avgrenses for det første mot kjøpsloven § 19 første ledd bokstav a. Bestemmelsen retter seg mot tilfeller der selger har gitt uriktige opplysninger om tingen. Som Brækhus skriver, er det lite praktisk med tilfeller der selger gir positivt uriktige opplysninger om skipet,[13] og spørsmålet har heller ikke vært tema i de ovennevnte sakene. Praktisk viktigere, men vanskeligere å bedømme, er de tilfellene der en selger har unnlatt å gi opplysninger om skipet som han hadde.[14] Bestemmelsens bokstav a vil derfor bare bli berørt i den utstrekning det er nødvendig for å belyse strukturen i kjøpsloven § 19.

Oppgaven avgrenses videre mot kjøpsloven § 19 første ledd bokstav c. Bestemmelsen gjelder tilfeller der tingen er i vesentlig dårligere stand enn kjøper hadde grunn til å regne med ut fra kjøpesummen og forholdene ellers. Selv om også denne delen av § 19 kan aktualiseres ved skipssalg på Saleform-vilkår, er den ikke direkte knyttet til spørsmålet om selgers opplysningsplikt.

---

10 THOD-2021-154455

11 LG-2023-47746

12 HR-2024-621-U

13 Brækhus (1968) s. 435

14 Brækhus (1968) s. 435

Oppgaven konsentrerer seg følgelig om kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b, som gir uttrykk for selgers opplysningsplikt.[15] Bestemmelsen retter seg mot tilfeller der selger har unnlatt å gi opplysninger om vesentlige forhold ved tingen eller dens bruk. Det vil bli nærmere redegjort for bestemmelsens ordlyd i kapittel tre. En god del av litteraturen som omtaler fravikeligheten av kjøpsloven § 19 skiller ikke mellom hvorvidt de ulike bokstavene er fravikelige. I kapittel tre om bestemmelsens fravikelighet vil det derfor være et spørsmål om hele bestemmelsen er fravikelig. I kapittel fire vil det derimot drøftes hvorvidt integrasjonsklausulen kan sies å fravike bokstav b.

1.4 Metode og rettskilder

Oppgaven benytter rettsdogmatisk metode. Siktemålet er å fastlegge gjeldende norsk rett knyttet til selgers opplysningsplikt ved skipssalg etter Saleform 2025, ved å analysere de relevante rettskildene.[16]

Rettskildebildet har flere særtrekk som fortjener omtale. Kontrakten er utformet på engelsk med utgangspunkt i engelskrettslige begreper, noe som reiser spørsmål om hvordan disse skal forstås i norsk rett. Engelske rettskilder kan belyse forståelsen av begrepene, men ikke tillegges selvstendig rettsnormerende kraft. De må behandles som sekundære rettskilder hvor rettskildeverdien ligger i argumentasjonens overbevisningskraft.[17] Engelsk rett står likevel i en særstilling innenfor sjøretten som følge av sin omfattende praksis, og trekkes inn der den kan bidra til å belyse klausulens tilsiktede innhold.[18]

Ettersom Saleform 2025 ble lansert i februar 2026, er rettskildetilfanget knyttet til den nye versjonen svært begrenset. Integrasjonsklausulen i klausul 22 er imidlertid i det vesentlige identisk med klausul 18 i Saleform 2012, slik at rettskilder knyttet til den eldre klausulen har overføringsverdi. Flere av kildene som behandles i oppgaven, knytter seg derfor til Saleform 2012.

En utfordring har vært at rettskildetilfanget er ujevnt fordelt mellom oppgavens hoveddeler.

Spørsmålene om fravikeligheten av kjøpsloven § 19 og hvorvidt integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kan tolkes til å fravike denne, har et begrenset tilfang av autoritative kilder. Spørsmålet om kjøpsloven § 19 er fravikelig har aldri vært behandlet i Høyesterett. Integrasjonsklausuler har kun vært tema i to høyesterettsavgjørelser, og ingen av dem tar direkte stilling til de spørsmålene oppgaven reiser.[19]

Mangelen på høyesterettspraksis innebærer at det i større grad må legges vekt på juridisk teori og systembetraktninger enn det som ellers ville være normalt dersom rettspraksis var tilgjengelig.

Spørsmålet om hvilke avtalerettslige regler kjøper kan påberope seg ved opplysningssvikt, har derimot et rikere kildetilfang. Her har utfordringen først og fremst vært å avgrense og systematisere det relevante materialet.

Forarbeidene til avtaleloven § 30 og § 33 er over hundre år gamle. Det tilsier at bestemmelsenes nærmere innhold i stor grad er utviklet og presisert gjennom senere rettspraksis. Samtidig er også deler av rettspraksisen om bestemmelsene av eldre dato. I oppgaven er det derfor lagt særlig vekt på praksis fra tiden etter andre verdenskrig, og særlig på avgjørelser avsagt etter at avtaleloven § 36 trådte i kraft. Fra dette tidspunktet har §§ 30, 33 og 36 virket side om side. Avgrensningen er gjort for å sikre at analysen i størst mulig grad reflekterer moderne gjeldende

15 Falbach (2026b) § 19 note 3

16 Mæhle (2005) s. 329

17 Skoghøy (2023) s. 267

18 Tørum (2022) s. 84

19 Rt. 1992 s. 796 (Pepsi-Cola) og Rt. 2012 s. 1779 (Victocor)

rett. Den gjør det også lettere å vurdere hvordan de tre bestemmelsene anvendes i dag.

1.5 Bruk av kunstig intelligens (KI)

I arbeidet med denne oppgaven er språkmodellen Legora brukt som verktøy for språkvask av allerede ferdigskrevet tekst. I tillegg er Lovdatas integrerte KI-funksjon i Lovdata Pro 2 benyttet som hjelpemiddel ved søk etter rettskilder. Funksjonen genererer i hovedsak treff på rettspraksis og har derfor vært benyttet til å identifisere relevante avgjørelser for oppgavens problemstillinger. Alle rettskilder som er identifisert gjennom KI-basert søk, er deretter verifisert og kvalitetssikret manuelt. Den faglige analysen, argumentasjonen og alle vurderinger i oppgaven er forfatterens egne.

1.6 Den videre fremstillingen

Oppgaven er inndelt i seks kapitler. Etter denne innledningen gis det i kapittel to en oversikt over Saleform 2025. Her redegjøres det for kontraktens bakgrunn og posisjon i bransjen, den typiske kjøpsprosessen ved skipssalg og «som den er»-reguleringen i klausul 11.

I kapittel tre behandles oppgavens første hovedspørsmål: om kjøpsloven § 19 er fravikelig. Bestemmelsens innhold gjennomgås, og det drøftes om den kan settes til side ved avtale mellom profesjonelle parter. Denne avklaringen er en nødvendig forutsetning for å besvare oppgavens andre hovedspørsmål.

I kapittel fire behandles oppgavens andre hovedspørsmål. Her vurderes det om integrasjonsklausulen i Saleform 2025 faktisk fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b. Vurderingen tar utgangspunkt i klausulens ordlyd og hensynene bak klausulen.

I kapittel fem behandles oppgavens tredje hovedspørsmål. Her undersøkes hvilke rettslige korrektiver som består dersom kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b er fraveket. Kapittelet behandler forholdet mellom avtalerettslige ugyldighetsregler og obligasjonsrettslige opplysningsansvarsregler, samt avtaleloven §§ 30, 33 og 36 som rettsgrunnlag ved opplysningssvikt.

I kapittel seks samles trådene i en helhetlig vurdering, og oppgavens problemstillinger besvares.

2 Saleform 2025

2.1 Saleforms bakgrunn og posisjon i bransjen

Saleform-kontraktene, enkelte ganger omtalt som Norwegian Saleform, er en standardkontrakt for salg av brukte skip utviklet av Norsk Skipsmeglerforbund første gang i 1925.[20] Kontraktsformen er den mest brukte ved kjøp og salg av skip og er akseptert i store deler av skipsnæringen i verden.[21] I 1956 ble kontraktsformen adoptert av The Baltic and International Maritime Council (BIMCO).[22] BIMCO er verdens største skipsfartsorganisasjon med om lag 2300 medlemmer fordelt på 130 land.[23] Etter at kontrakten ble innlemmet i BIMCOs portefølje, er den oppdatert en rekke ganger, dels som følge av rettslig utvikling, dels på bakgrunn av tilbakemeldinger fra bransjen om at kontrakten ikke gjenspeilte markedspraksis.[24]

I februar 2026 ble Saleform 2025 lansert. Revisjonen ble initiert for å tilpasse kontrakten til gjeldende bransjepraksis og skjerpede regulatoriske krav. Saleform 2025 viderefører i det vesentlige de eksisterende mekanismene fra Saleform 2012. Kontrakten inneholder oppdaterte bestemmelser om depositum og betalingsgjennomføring, samt en klarere fordeling av partenes forpliktelser knyttet til inspeksjon, levering og dokumentutveksling. I tillegg er det inntatt nye compliance- og reguleringsbestemmelser, herunder antikorrupsjonsklausuler, sanksjonsbestemmelser og klausuler knyttet til FuelEU Maritime og EU ETS.[25]

Markedet har historisk vært konservativt ved revisjoner av Saleform, og det tar gjerne betydelig tid før en ny versjon erstatter en innarbeidet standard.[26] Dette kan tale for at den forrige revisjonen, Saleform 2012, vil bli benyttet i en del år fremover. Samtidig inneholder 2025-versjonen praktisk viktige oppdateringer knyttet til regulatoriske krav som partene uansett må forholde seg til. Etter forrige revisjon har det også utviklet seg bransjepraksis som nå er forankret i den nye versjonen. Disse forholdene kan gi markedet et sterkere insentiv til å gå over til den nye versjonen raskere enn ved tidligere revisjoner.

Da Saleform opprinnelig ble skrevet på norsk av Norsk Skipsmeglerforbund, var de første revisjonene preget av norsk rett. De senere versjonene er derimot utformet med sikte på engelsk rett og jurisdiksjon.[27] Dette gjenspeiles blant annet i kontraktens klausul 20 om lovvalg og voldgift, der engelsk rett og voldgift i London er standardvalget dersom partene ikke har avtalt noe annet.[28]

2.2 Skipssalg etter Saleform 2025

2.2.1 Innledning

Skipssalg skiller seg fra andre former for kjøp og salg på flere måter. Skip er komplekse og verdifulle gjenstander, og transaksjonen foregår ofte mens fartøyet er i drift. Eventuelle inspeksjoner må derfor gjennomføres under de forholdene som foreligger, enten fartøyet ligger til kai eller er under seilas.

20 Norsk Skipsmeglerforbund (u.å)
21 Moussalli (2022)
22 Strong (2016) s. 1
23 Hannaford (2016) s. 101
24 Goldrein (2012) s. 73
25 BIMCO (2026)
26 Goldrein (2012) s. 73
27 Falkanger (2016) s. 91
28 Falkanger (2016) s. 101

Saleform 2025 legger opp til en fleksibel håndtering av kjøpers undersøkelser. Klausul 4 oppstiller tre alternativer i bokstav (a), (b) og (c), og det fremgår uttrykkelig at det som ikke er aktuelt skal strykes.

Alternativ 4(a) forutsetter at både klassedokumentasjon og fysisk inspeksjon er gjennomgått og akseptert før kontrakten signeres, slik at salget er «outright and definite» allerede fra signeringstidspunktet.

Alternativ 4(b) innebærer at inspeksjonen gjennomføres i en avtalt periode etter signering av kontrakten. Kjøper må deretter akseptere skipet ved skriftlig melding innen 72 timer etter fullført inspeksjon. Gis ikke slik aksept, bortfaller kontrakten.

Alternativ 4(c) innebærer at kjøper aksepterer klassedokumentasjonen, men kjøper skipet uten noen form for fysisk inspeksjon.

Dersom partene ikke aktivt har strøket noe, gjelder alternativ 4(a). Falkanger og Bull omtaler imidlertid alternativ 4(b) som det tradisjonelle systemet for skipssalg etter Saleform.[29] Ettersom dette alternativet illustrerer hele prosessen med inspeksjon og bekreftelse, tar den følgende fremstillingen utgangspunkt i alternativ 4(b).[30]

2.2.2 Markedsføring

Salgsprosessen innledes normalt ved at skipet tilbys i markedet gjennom megler, som formidler opplysninger til potensielle kjøpere. På grunnlag av disse innledes forhandlinger om pris og vilkår, ofte uten at kjøper har undersøkt skipet fullt ut.

Selger vil ofte allerede ha innhentet en inspeksjonsrapport fra et eksternt teknisk inspeksjonsselskap, som deles med potensielle kjøpere. Kjøper må da vurdere om kjøpet skal baseres på selgers rapport, eller om det skal innhentes en egen inspeksjon. Sistnevnte vil utgjøre den inspeksjonen som danner målestokk for skipets tilstand etter kontrakten, jf. klausul 11.

2.2.3 Klassedokumentasjon

Klassedokumentasjon består av sertifikater og rapporter utstedt av et klasseselskap. Et klasseselskap er en uavhengig teknisk instans som vurderer skipets konstruksjon, vedlikehold og tekniske tilstand opp mot fastsatte standarder. Dokumentasjonen gir kjøper innblikk i skipets tekniske historikk og status.

Under alternativ 4(b) skal selger gi kjøper tilgang til klassedokumentasjonen senest ved inspeksjonens begynnelse, men i praksis deles den ofte tidligere.

2.2.4 Inspeksjon

Den fysiske inspeksjonen utføres normalt av et eksternt teknisk inspeksjonsselskap på vegne av kjøper, som utsteder en rapport om skipets tilstand. Ettersom skipet normalt er i drift, er det ikke uten videre tilgjengelig for kjøpers folk. Inspeksjonen må derfor gjennomføres når skipet anløper havn for lasting, lossing eller reparasjon. Dette innebærer at den ofte må foretas relativt raskt og på steder som kan ligge fjernt fra kjøpers hjemsted.[31] Inspeksjonen skal skje uten unødig forsinkelse for skipet og uten kostnad for selger. Videre er inspeksjonen begrenset i omfang ved at den skal gjennomføres «without opening up». Kjøper skal likevel ha tilgang til skipets dekk- og maskindagbøker.

Inspeksjonen skjer gjerne i god tid før levering, slik at det tidlig kan avklares om det foreligger et bindende kjøp. Klausul 4(b) åpner for at partene fastsetter en konkret frist for når inspeksjonen skal gjennomføres, noe som sikrer at prosessen holdes innenfor en forutsigbar tidsramme.

---

29 Falkanger (2016) s. 93

30 Beskrivelsen av prosessen er basert på Falkanger og Bull sin redegjørelse i «Sjørett». Falkanger (2016) s. 91–102.

31 Brækhus (1968) s. 430

Inspeksjonstidspunktet er sentralt for risikofordelingen, ettersom klausul 11 knytter selgers leveringsplikt til skipets tilstand «at the time of inspection, fair wear and tear excepted». Tidspunktet utgjør dermed målestokken for hva selger har påtatt seg å levere.

2.2.5 Bekreftelse

Etter inspeksjonen må kjøper gi skriftlig aksept innen 72 timer for at salget skal bli «outright and definite». Gjennomføres ikke inspeksjonen som avtalt, eller sendes ikke aksept i tide, tilbakeføres depositumet og avtalen faller bort.

2.2.6 Dykkerinspeksjon og leveringskontroll

Saleform 2025 gir kjøper rett til å kreve dykkerinspeksjon rett før levering. En slik undersøkelse kan avdekke skjulte mangler fra den opprinnelige inspeksjonen og skader oppstått i perioden mellom inspeksjon og levering. I begge tilfeller skal skadene utbedres av selger.

Utover dykkerinspeksjonen har Saleform ingen egen mekanisme for en formell leveringskontroll. Den kontrollen som faktisk finner sted ved levering, består i hovedsak av at kjøpers mannskap går om bord og dermed kan avdekke om noe har endret seg siden inspeksjonen. Spørsmålet om skipet var i samme tilstand ved levering som ved inspeksjon, blir dermed i siste instans et bevisspørsmål dersom det skulle oppstå tvist.

2.2.7 Closing (leverings- og oppgjørsfasen)

Til slutt gjennomføres levering og oppgjør. Dokumentene vil i stor grad være utvekslet og bekreftet i forkant, slik at det er selve gjennomføringen som gjenstår når closing finner sted. Det er videre vanlig at partene regulerer den nærmere gjennomføringen i et separat closing memo. Dokumentet omfatter kjøper, selger og deres respektive långivere, og har til formål å sikre mest mulig samtidig utveksling av ytelser. Saleform 2025 legger opp til at closing som utgangspunkt skal skje virtuelt, med utveksling av elektroniske kopier og eventuelle originaler som ettersendes.

2.3 Skipet selges «som den er»

De fleste skip selges med et «som den er»-forbehold. Ifølge Brækhus er dette «opphøyet til et hovedprinsipp» i de fleste kontraktsformer som omhandler skipssalg.[32]

I Saleform 2025 kommer «som den er»-forbeholdet til uttrykk i klausul 11. Klausulen har overskriften «Condition on delivery», og første avsnitt lyder som følger:

> *The Vessel with everything belonging to it shall be at the Sellers' risk and expense until it is delivered to the Buyers, but subject to the terms and conditions of this Agreement it shall be delivered and taken over as it was at the time of inspection, fair wear and tear excepted.*

Klausul 11 må tolkes som et forbehold av typen «som den er» etter norsk rett da en direkte oversettelse av ordlyden «as it was» vanskelig kan forstås på noen annen måte. Videre fastsetter klausulen at skipet skal leveres og overtas som det var «at the time of inspection, fair wear and tear excepted». Kjøper aksepterer skipet i den tilstanden det hadde på inspeksjonstidspunktet, og overtar som utgangspunkt risikoen for de svakheter, feil og begrensninger som da forelå.[33]

«Som den er»-reservasjonen har lange tradisjoner ved kjøp og salg av skip. Brukte skip har gjerne en forhistorie med slitasje og aldring, og skipets kompleksi-

32 Brækhus (1968) s. 433

33 Falkanger (2016) s. 95

tet gjør det nærmest umulig for selger å ha full oversikt over alle potensielle feil.[34] Selger har derfor et klart behov for å signalisere at skipet selges i sin eksisterende stand, og på den måten redusere risikoen for etterfølgende mangelskrav. Risikoen som overføres til kjøper ved slike forbehold, vil normalt også være reflektert i kjøpesummen.

Skjæringstidspunktet etter klausulen er inspeksjonstidspunktet.[35] Dersom skipet leveres i samme stand som på inspeksjonen, med fradrag for alminnelig slit og elde, vil selger i utgangspunktet ha oppfylt sin leveringsforpliktelse etter klausul 11. Forbeholdet gir kjøper en klar oppfordring til å gjennomføre en grundig inspeksjon før avtaleinngåelsen, ettersom kjøper normalt må bære risikoen for forhold som kunne vært avdekket eller som lå latent i skipets tilstand. Fra et bredere perspektiv kan forbeholdet også bidra til å forebygge tvister, ved at det etableres klare rammer for partenes risikofordeling.

Klausulen bør likevel ikke forstås som en fullstendig ansvarsfraskrivelse for ethvert forhold ved salget. Brækhus fremstiller «som den er»-prinsippet som et utgangspunkt om at kjøper, etter besiktigelse og aksept, må overta skipet i den stand det er.[36] Samtidig presiserer han at kjøper må kunne stole på selgers positive opplysninger om skipet, og at selgers opplysningsplikt består uavhengig av forbeholdet.[37]

34 Brækhus (1968) s. 429

35 Falkanger (2016) s. 95

36 Brækhus (1968) s. 433

37 Brækhus (1968) s. 435–436

3 Er kjøpsloven § 19 fravikelig?

3.1 Innledning til kapittelet

En forutsetning for at integrasjonsklausulen i Saleform 2025 skal kunne fravike kjøpsloven § 19 er at bestemmelsen er fravikelig.

Kjøpsloven gjelder for kjøp av løsøre, og kommer dermed til anvendelse ved salg av skip. Loven er som utgangspunkt deklaratorisk etter § 3, slik at bestemmelsene kan fravikes ved avtale.

Spørsmålet om § 19 kan fravikes er imidlertid omstridt i juridisk teori, der enkelte forfattere har tatt til orde for at bestemmelsen etter sitt innhold har en preseptorisk karakter. I det følgende redegjøres det først for innholdet i kjøpsloven § 19, med vekt på første ledd bokstav b. Deretter drøftes spørsmålet om bestemmelsen er fravikelig.

3.2 Bestemmelsens innhold

Kjøpsloven § 19 regulerer tilfeller der en ting er solgt «som den er» eller med «liknende alminnelig forbehold», og fastsetter i hvilke situasjoner tingen likevel har mangel til tross for et slikt forbehold. Reguleringen har lang tradisjon i norsk rett, og innføringen av bestemmelsen ble primært ansett som en kodifisering av gjeldende rett.[38] Bestemmelsens første ledd lyder som følger:

> *(1) Selv om tingen er solgt «som den er» eller med liknende alminnelig forbehold, foreligger mangel når*
>
> *a. tingen ikke svarer til opplysninger som selgeren har gitt om tingen, dens egenskaper eller bruk og som kan antas å ha innvirket på kjøpet,*
>
> *b. selgeren ved kjøpet har forsømt å gi opplysning om vesentlige forhold ved tingen eller dens bruk som han måtte kjenne til og som kjøperen hadde grunn til å rekne med å få, såframt unnlatelsen kan antas å ha innvirket på kjøpet, eller*
>
> *c. tingen er i vesentlig dårligere stand enn kjøperen hadde grunn til å rekne med etter kjøpesummens størrelse og forholdene ellers.*

Bokstav a retter seg mot tilfeller der selger har gitt uriktige opplysninger om tingen, mens bokstav b omhandler selgers opplysningsplikt. Bokstav c regulerer tilfeller hvor salgsgjenstanden er i vesentlig dårligere stand enn kjøper hadde grunn til å forvente.

Som nevnt i punkt 1.3 over vil oppgaven fokusere på kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b.

Bokstav b retter seg mot situasjonen der selger har forsømt å gi opplysninger han burde ha gitt. Bestemmelsen bygger på at selger som kjenner, eller burde kjenne, til kvalifiserte forhold som kjøper ikke er kjent med, har plikt til å opplyse om disse. Selger kan derfor ikke overlate risikoen for slike forhold til kjøper ved å vise til et alminnelig forbehold. I denne forstand er bestemmelsen et uttrykk for det grunnleggende lojalitetshensynet i kontraktsforhold.[39]

For at mangel skal foreligge etter bokstav b, må fire vilkår være oppfylt:[40] (i) selger må ha unnlatt å gi opplysninger om «vesentlige forhold ved tingen eller dens bruk», (ii) som han «måtte kjenne til», (iii) som kjøper «hadde grunn til å rekne med å få», og (iv) unnlatelsen må «antas å ha innvirket på kjøpet».

---

38 Ot.prp. nr. 25 (1973–1974), s. 41.

39 Falbach (2026b) § 19 note 3

40 Haaskjold skriver at det kun er tre vilkår, se Haaskjold (2013) s. 543. Falbach fremstiller det derimot som fire vilkår i lovkommentaren til kjøpsloven, se Falbach (2026b) § 19 note 4–7.

Bestemmelsen oppstiller dermed både objektive og subjektive vilkår. De objektive vilkårene knytter seg til opplysningens karakter og betydning. Det må gjelde vesentlige forhold ved tingen som kjøper hadde grunn til å forvente å bli informert om, og unnlatelsen må antas å ha hatt innvirkning på kjøpet. Det subjektive vilkåret består i at selger «måtte kjenne til» det aktuelle forholdet. Sistnevnte vilkår favner både de tilfeller der selger «måtte kjenne til» og der han positivt visste om forholdet.[41]

3.3 Er bestemmelsen fravikelig?

Kjøpsloven er etter § 3 deklaratorisk. Bestemmelsen fastsetter at «[…] loven gjelder ikke for så vidt annet følger av avtalen, etablert praksis mellom partene, eller handelsbruk eller annen sedvane som må anses bindende mellom partene.» Ordlyden gir ingen holdepunkter for at § 19 er unntatt fra dette utgangspunktet, og det er ingenting i lovteksten som tilsier at bestemmelsen har preseptorisk karakter. Lovens ordlyd taler dermed for at bestemmelsen er fravikelig.

Forarbeidene inneholder uttalelser som har gitt opphav til ulike tolkninger. Departementet uttaler at bestemmelsen «innebærer […] at forbeholdene ikke uten videre kan tas på ordet, idet selgeren i alle tilfelle blir ansvarlig for visse mangler.»[42] Formuleringen har i juridisk teori blitt tatt til inntekt for at kjøpsloven § 19 ikke fullt ut kan fravikes, og at selger under enhver omstendighet vil hefte for visse mangler uavhengig av hva partene har avtalt.[43]

En slik forståelse lar seg imidlertid vanskelig forene med den etterfølgende uttalelsen om at bestemmelsen «utenfor forbrukerkjøp kan […] fravikes ved avtale.»[44] Her gir departementet klart uttrykk for at § 19 var ment å være fravikelig. Den mest nærliggende lesningen av den siterte formuleringen i avsnittet over er at den retter seg mot virkningen av alminnelige forbehold, altså forbehold av typen «som den er» eller lignende. Poenget er at et alminnelig forbehold ikke fritar selger fra ansvar etter § 19. Bestemmelsen setter nettopp skranker for rekkevidden av slike forbehold. Uttalelsen gir dermed uttrykk for at § 19 begrenser virkningen av alminnelige forbehold, ikke at bestemmelsen selv er ufravikelig.

Forarbeidene uttaler altså uttrykkelig at kjøpsloven § 19 kan settes til side ved avtale utenfor forbrukerforhold. Videre presiserer forarbeidene at dette må skje innenfor rammen av alminnelige gyldighetsregler.[45] Dette kan forstås slik at kjøpsloven § 19 ikke kan fravikes dersom det vil stride mot gyldighetsreglene i avtaleloven.

En slik tilnærming innebærer imidlertid en todelt vurdering: Først må det avgjøres om § 19 faktisk er fraveket, og deretter om fravikelsen likevel rammes av ugyldighetsregler. En mer systematisk og rettsteknisk ryddig løsning er å legge til grunn at § 19 er fravikelig, og at avtalelovens regler om ugyldighet og lemping fungerer som korrektiv dersom disse blir overtrådt. Støtte for sistnevnte kan finnes i de samme forarbeidene, der departementet uttaler: [46]

> *Etter departementets mening kan det reises spørsmål om enkelte bestemmelser burde gjøres ufravikelige også utenfor forbrukerforhold. Særlig vil mindre foretak innenfor næringslivet kunne ha behov for beskyttelse mot urimelige kjøpsvilkår i forhold til store og «tunge» kontraktmotparter. Som eksempel kan nevnes kontrakter innenfor offshoresektoren mellom små norske bedrifter*

41 Haaskjold (2013) s. 551

42 Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 61

43 Christoffersen (2008) s. 387–388 og Falbach (2026a) s. 53

44 Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 61–62

45 Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 62

46 Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 23–24

> *og store nasjonale og internasjonale oljeselskaper. I prinsippet vil urimelige avtalevilkår kunne settes til side i medhold av avtaleloven § 36, jf i denne forbindelse Justiskomiteens merknader i Innst O nr 31 (1982-83) s 2.*

Uttalelsen viser at lovgiver var oppmerksom på behovet for vern også utenfor forbrukerforhold, særlig der det foreligger styrkeubalanse mellom partene. Samtidig peker departementet uttrykkelig på avtaleloven § 36 som det sentrale virkemiddelet mot urimelige avtalevilkår, fremfor å gi enkelte bestemmelser i kjøpsloven preseptorisk karakter. Dette taler for at lovgiver ikke tok stilling til en generell ufravikelighet for § 19, men forutsatte at eventuelle urimelige utslag skulle håndteres gjennom de alminnelige ugyldighets- og lempningsreglene i avtaleloven.

Departementet uttaler videre i forarbeidene at spørsmålet om hvilke bestemmelser som bør være fravikelige eller ufravikelige krever nærmere utredning, og det ble derfor ikke fremmet forslag om å gjøre regler ufravikelige utenfor forbrukerforhold på daværende tidspunkt.[47] Noen slik utredning har heller ikke funnet sted senere. Det kan i denne sammenheng bemerkes at forbrukerkjøpsloven, som er preseptorisk, ble vedtatt i etterkant og kan tenkes å ivareta noe av det vernet departementet her adresserte. I fravær av en utredning av kjøpsloven gir departementets uttalelse likevel begrenset veiledning for spørsmålet om § 19 er fravikelig.

Det foreligger ikke høyesterettspraksis som tar stilling til spørsmålet. Lagmannsretten behandlet imidlertid spørsmålet i en dom av 8. januar 2025, som gjaldt kjøp av en 30 år gammel yacht.[48] Kjøper påberopte seg blant annet kjøpsloven § 19 som mangelsgrunnlag, og retten måtte ta stilling til om bestemmelsen var fraveket gjennom kontrakten. Med utgangspunkt i kjøpsloven § 3 og de ovennevnte forarbeidsuttalelsene la lagmannsretten til grunn at kjøpsloven § 19 er fravikelig. Retten tilføyde at kjøper ved opplysningssvikt fortsatt kan påberope seg avtaleloven §§ 33 og 36.

Lagmannsrettsavgjørelser har begrenset prejudikatsverdi i norsk rettskildelære, spesielt enkeltstående avgjørelser.[49] Likevel er det den eneste avgjørelsen fra en norsk domstol som tar konkret stilling til spørsmålet. Den kan derfor kaste lys over rettstilstanden, til tross for sin begrensede autoritative vekt.

I juridisk teori er spørsmålet omdiskutert. En av dem som har tatt til orde for at § 19 kan ha en preseptorisk karakter er Hagstrøm. Han skriver: [50]

> *Et særskilt spørsmål er hvorvidt det er adgang til å fraskrive seg heftelse etter kjøpsloven § 19 og tilsvarende regler, altså at et forbehold skal være absolutt. Det kan pekes på at loven etter § 3 er deklaratorisk. Imidlertid har kjøpsloven § 19 litra a og b linjer til avtaleloven § 33, og § 19 litra c har linjer til avtaleloven § 36. Det kan sies at § 19 etter sitt innhold er preseptiv, og at en fraskrivelse derfor ikke står seg. Løsningen må imidlertid anses som usikker.*

Hagstrøm gir dermed uttrykk for at § 19, til tross for lovens fravikelige utgangspunkt, etter sitt innhold kan være ufravikelig. Samtidig understrekes det at rettstilstanden er usikker. Standpunktet bygger på en systembetraktning: § 19 bokstav a og b reflekterer en opplysningsplikt som innholdsmessig ligger nær redelighetsnormen i avtaleloven § 33.[51] Dersom avtaleloven § 33 er ufravikelig, kan det fremstå inkonsekvent om kjøpslovens kodifisering av den samme opplysningsplikten fullt ut skulle kunne settes til side ved avtale. Konsekvensen ville i så fall være at den kontraktsrettslige beskyttelsen mot opplysningssvikt faller bort, mens den

---

47 Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) s. 23–24

48 LB-2024-35682

49 Boe (2021) s. 405

50 Hagstrøm (2021) s. 360.

51 Hagstrøm (2021) s. 149–151

avtalerettslige består, til tross for at begge bygger på det samme underliggende hensynet. Hagstrøms konklusjon er likevel forbeholden. At han uttrykkelig betegner løsningen som «usikker», kan indikere at systembetraktningen alene ikke anses tilstrekkelig til å fravike lovens klare deklaratoriske utgangspunkt i § 3.

Den nevnte systembetraktningen finner støtte hos Haaskjold. Han har uttalt at det er den samme vurderingen som ligger til grunn for misligholdt opplysningsplikt som ugyldighetsgrunn etter avtaleloven og som misligholdsbeføyelse etter kontraktsretten.[52] Det dreier seg om den samme redelighetsvurderingen, og det foreligger ingen særlige hensyn som tilsier at vurderingen skal slå ulikt ut i de to relasjonene. Dersom dette legges til grunn, kan det tale for at det er ulogisk å anse kjøpsloven § 19 som fravikelig, mens avtaleloven § 33 er ufravikelig.

Krüger er en annen som uttrykker usikkerhet knyttet til kjøpsloven § 19 sin fravikelighet. Han skriver at regelen er «preseptorisk ved forbrukerkjøp, men kan tilsynelatende fravikes ved næringskjøp.»[53] Samtidig skriver han at det kan diskuteres om hvorvidt denne friheten til fravikelse er reell.[54]

Kjøpsloven § 19 bokstav a og b kan dermed sees som en kodifisering av en mer generell obligasjonsrettslig opplysningsplikt. Dersom misligholdt opplysningsplikt medfører ugyldighet etter avtaleloven § 33, som er ufravikelig, fremstår det ulogisk at opplysningsplikten uttrykt i kjøpsloven § 19 fullt ut skal kunne fravikes ved avtale. Konsekvensen ville i så fall være at den samme opplysningssvikten kan gi grunnlag for ugyldighet etter avtaleloven, men ikke for mangelskrav etter kjøpsloven, til tross for at vurderingstemaet i det vesentlige er det samme. Systembetraktninger kan derfor gi støtte for at § 19 er ufravikelig etter sitt innhold.

Det finnes imidlertid bred støtte i den juridiske litteraturen for at kjøpsloven § 19 er fravikelig.

Lilleholt er blant forfatterne som mener at bestemmelsen i prinsippet kan fravikes gjennom kontrakt.[55] Han får støtte av Bergem, som skriver at «de forhold som er nevnt i § 19 første ledd bokstavene a-c kan fraskrives, men det må i tilfelle gjøres uttrykkelig».[56] Også Hauge uttaler at kjøpsloven § 19 er fravikelig, og begrunner dette med lovens fravikelighet etter § 3.[57]

Falbach skriver også at bestemmelsen er fravikelig.[58] Han tar utgangspunkt i andre lover hvor opplysningsplikten er kodifisert og klart ufravikelig, og viser deretter til at kjøpsloven ikke er det etter sin § 3.[59] Videre viser han til forarbeidene til kjøpsloven og at dersom kjøpslovens opplysningsansvarsregler er fraveket, vil uansett avtalelovens ugyldighetsregler kunne komme til anvendelse.[60]

Dette kan også ses som et argument forankret i systembetraktninger. Dersom kjøpsloven § 19 er fraveket, vil avtalelovens ugyldighetsbestemmelser fortsatt kunne korrigere avtaleforholdet dersom det foreligger en opplysningssvikt som faller innenfor deres anvendelsesområde. Det er dermed liten grunn til å foreta en komplisert tolkningsprosess i strid med klar ordlyd og klare forarbeider, når forholdet uansett har vern i andre bestemmelser. En innvending mot dette kan være at terskelen for å anvende kjøpsloven § 19 muligens er lavere enn terskelen for å anvende avtalelovens ugyldighetsbestemmelser. I så fall vil man ved å avtale seg bort fra kjøpsloven § 19 justere partenes risikofordeling. Dette må imidlertid sies

52 Haaskjold (2013) s. 539

53 Krüger (1999) s. 241

54 Krüger (1999) s. 241 note 153

55 Lilleholt (2017) s. 394–395

56 Bergem (2024) note 80

57 Hauge (2010) s. 258.

58 Falbach (2026a) s. 53

59 Lover med preseptoriske krav til realdebitors opplysningsplikt er blant annet håndverkertjenesteloven, avhendingslova, bustadoppføringslova, husleieloven og forbrukerkjøpsloven.

60 Falbach (2026a) s. 52–53

å ligge innenfor partenes avtalefrihet. Forholdet mellom de obligasjonsrettslige opplysningsansvarsreglene og de avtalerettslige ugyldighetsreglene vil bli drøftet nærmere i punkt 5.2.

Juridisk teori er delt i synet på om kjøpsloven § 19 er fravikelig. Hagstrøm og Krüger gir uttrykk for en viss usikkerhet, og peker på systembetraktninger som kan tale for ufravikelighet. Ingen av dem synes likevel å konkludere med at bestemmelsen er preseptorisk.

Lilleholt, Bergem, Hauge og Falbach legger derimot til grunn at § 19 kan fravikes. Dette forankres særlig i lovens deklaratoriske utgangspunkt i § 3 og forarbeidenes uttrykkelige uttalelse om at bestemmelsen kan fravikes utenfor forbrukerkjøp. Majoriteten av juridisk teori synes dermed å gi støtte for at § 19 er fravikelig.

Samlet sett taler de beste grunner for at kjøpsloven § 19 er fravikelig. De rettskildene som taler for fravikelighet, er klarere og mer tydelig enn de som trekker i motsatt retning. Systembetraktningene som er anført til støtte for ufravikelighet kan ikke uten videre avfeies, men de synes i hovedsak å være ivaretatt gjennom avtalelovens alminnelige ugyldighets- og lempningsregler. Rettstilstanden kan allikevel ikke anses som endelig avklart ettersom Høyesterett ikke har tatt direkte stilling til spørsmålet.

4 Kan integrasjonsklausulen i Saleform 2025 tolkes til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b?

4.1 Innledning

Forutsatt at kjøpsloven § 19 er fravikelig skal dette kapittelet undersøke hvorvidt integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kan sies å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b.

Klausul 11 innebærer at skipet selges med et «som den er»-forbehold i kjøpslovens forstand. Konsekvensen er at kjøpsloven § 19 som utgangspunkt kommer til anvendelse på skipssalg etter Saleform 2025, slik at bestemmelsen kan tjene som mangelsgrunnlag for kjøper. Klausul 22 søker imidlertid å ekskludere bakgrunnsretten fra kontraktsforholdet.

I det følgende redegjøres det først for integrasjonsklausulers bakgrunn og stilling i norsk rett. Deretter vurderes det om integrasjonsklausulen i Saleform 2025 faktisk fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b.

4.2 Integrasjonsklausuler

Integrasjonsklausuler forekommer særlig i kontrakter påvirket av angloamerikansk rettstradisjon. Klausulene omtales gjerne som «merger clauses», «entire agreement clauses» eller «entire contract clauses», og fastsetter at bare det som fremgår av kontraktsdokumentet skal gjelde mellom partene. Dette uttrykkes ofte som at kontraktens innhold skal fastlegges «within the four corners of the document».[61]

Teknikken må ses i sammenheng med den engelske «parol evidence rule», som i sin klassiske form avskjærer ekstern bevisføring som søker å supplere, endre eller motsi det som fremgår av avtalens ordlyd. Etter engelsk rett skal domstolene som utgangspunkt basere kontraktstolkningen på dokumentet slik det foreligger, og parts- og vitneforklaringer eller andre bevis utenfor kontrakten kan i utgangspunktet ikke påberopes for å tolke kontraktens ordlyd.[62]

Gjennom nyere engelsk rettspraksis er det imidlertid utviklet flere unntak fra regelen. Selv under engelsk rett kan det derfor i visse situasjoner være adgang til å trekke inn eksterne elementer ved tolkningen. Disse unntakene er ikke preseptoriske, og partene kan gjennom en integrasjonsklausul søke å gjenopprette den skriftlige ordlydens forrang. Klausulen fungerer da som et middel til å begrense eksterne tolkningsdata og styrke kontraktens autonomi.[63] Integrasjonsklausuler kan dermed ha en relativt gjennomgripende effekt etter engelsk rett.

I norsk rett har det tradisjonelt vært en del skepsis til integrasjonsklausuler.[64] Norsk kontraktstolkning bygger på en helhetsvurdering hvor alle relevante tolkningsdata i utgangspunktet kan trekkes inn, og det har derfor vært ansett fremmed å akseptere klausuler som søker å avskjære bestemte bevis eller tolkningsmomenter. Særlig den generelle skepsisen mot bevisavskjæringsregler i norsk rett har gjort det vanskelig å gi integrasjonsklausuler en slik funksjon.[65] Det er få teoretikere som uttrykkelig hevder at integrasjonsklausuler er uten rettslig betydning

61 Hagstrøm (2021) s. 140

62 Hagstrøm (2021) s. 140

63 Cordero-Moss (2021) s. 448

64 Høgberg (2006) s. 156

65 Høgberg (2006) s. 156

i norsk rett. Samtidig peker flere på en betydelig usikkerhet knyttet til hvordan norske domstoler faktisk vil håndtere slike klausuler i praksis.[66]

Integrasjonsklausuler kan utformes på ulike måter. Høgberg gir i sin fremstilling flere eksempler på generelle integrasjonsklausuler, og gjengir blant annet følgende eksempel:[67]

> *Dette kontraktsdokument, med vedlegg som listet opp i klausul XX, regulerer avtaleforholdet mellom partene uttømmende.*

En slik klausul regulerer hvilke dokumenter og opplysninger som kan tillegges vekt ved tolkningen av avtalen, men tar ikke stilling til om deklaratorisk lovgivning skal gjelde mellom partene.[68] Denne varianten av en integrasjonsklausul kan dermed minne om første og andre avsnitt i integrasjonsklausulen i Saleform 2025. Det er enighet i teorien om at generelle integrasjonsklausuler av denne typen ikke kan ekskludere bakgrunnsretten.[69]

Integrasjonsklausuler har kun vært tema i norsk Høyesterett ved to anledninger, og klausulene ble i begge tilfeller tillagt lite vekt.[70] Dommene omhandlet imidlertid nettopp slike generelle integrasjonsklausuler som ikke forsøkte å regulere forholdet til bakgrunnsretten, og gir derfor lite veiledning for oppgavens problemstilling.

Klausul 22 tredje avsnitt i Saleform 2025 skiller seg fra slike generelle integrasjonsklausuler ved at den uttrykkelig retter seg mot deklaratorisk lovgivning. Spørsmålet om hvilken virkning dette har for kjøpsloven § 19, behandles i det følgende.

4.3 Fraviker integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b?

4.3.1 Utgangspunkt for tolkningen

Det finnes ingen rettsregel i norsk rett som pålegger domstolene å respektere en klausul som søker å fravike bakgrunnsretten. Om klausulen har en slik virkning, må avgjøres gjennom en konkret tolkning. Som Woxholth fremholder, vil det ved avtaletolkning av kontrakter som regulerer forholdet til bakgrunnsretten være opp til rettsanvenderen å vurdere om ordlyden er tilstrekkelig klar til å holde bakgrunnsretten «på avstand».[71] Den følgende analysen vil derfor peke på hvilke momenter som vil gjøre seg gjeldende i en slik vurdering. Spørsmålet om klausul 22 fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b beror på en tolkning av klausulen, og utgangspunktet for tolkningen må derfor klargjøres.

Det er sikker rett at avtaler mellom næringsdrivende skal tolkes objektivt, med utgangspunkt i ordlyden.[72] For kontrakter mellom profesjonelle parter må det foreligge «sterke grunner» for å fravike det tolkningsalternativet som følger av en naturlig forståelse av ordlyden.[73] For standardkontrakter er utgangspunktet ytterligere skjerpet. I Rt. 2010 s. 1345 (Oslo vei) uttalte Høyesterett at ordlydens forrang gjelder «i særlig grad» for spørsmål som er regulert av standardkontrakter som er blitt til ved forhandlinger mellom interesseorganisasjoner.

---

66 Se blant annet Tørum (2019) s. 180, Selvig (2023) s. 375 og Woxholth (2024) s. 190

67 Høgberg (2006) s. 155

68 Tørum (2019) s. 180

69 Se blant annet Christoffersen (2008) s. 380 og Tørum (2019) s. 180

70 Rt. 1992 s. 796 (Pepsi-Cola) og Rt. 2012 s. 1779 (Victocor)

71 Woxholth (2024) s. 599

72 Rt. 2002 s. 1155 (Hansa Borg), s. 1158

73 Rt. 2010 s. 1345 (Oslo vei), avsnitt 59

Høyesteretts uttalelse om tolkning av standardkontrakter knytter seg primært til kontrakter fremforhandlet av organisasjoner med motstridende interesser. Saleform 2025 er ikke direkte blitt til gjennom slike forhandlinger. Kontrakten ble utarbeidet i samarbeid mellom arbeidsgrupper fra BIMCO og Norsk Skipsmeglerforbund.[74] Skipsmeglere er tredjemenn som i ulike transaksjoner representerer både kjøper og selger, og som i denne forstand utgjør en nøytral instans.

Falkanger peker i «Tolkning av sjørettslige standardkontrakter» på at Saleform, i alle fall i de første utgavene, utelukkende var et resultat av meglerens innsats.[75] Dette svekker likevel ikke ordlydens betydning. Han legger til grunn at standarddokumentet skal tolkes løsrevet fra partenes subjektive oppfatninger, og at det skal adskillig til for å tolke i strid med ordlyden.[76]

Selv om Saleform 2025 ikke er fremforhandlet mellom interesseorganisasjoner med motstridende interesser, er kontrakten utarbeidet av nøytrale tredjeparter og har karakter av å være en balansert standardkontrakt. Som Falkanger fremholder, skal standarddokumentet tolkes løsrevet fra partenes subjektive mening, og det skal adskillig til for å tolke mot ordlyden. Klausul 22 skal derfor tolkes objektivt, og ordlyden må tillegges særlig stor vekt.

4.3.2 Ordlyden

Utgangspunktet for tolkningen er klausulens ordlyd. Klausulen er skrevet på engelsk, og flere av begrepene har ikke noe direkte motstykke i norsk rett. Ved tolkningen av engelskspråklige kontraktsvilkår underlagt norsk rett må det tas utgangspunkt i alminnelig engelsk språkbruk.[77] Samtidig må ordlyden forstås i en norskrettslig kontekst.

I det følgende gjengis klausulen i sin helhet, før innholdet og funksjonen gjennomgås nærmere. Det er særlig klausulens tredje avsnitt som er relevant for oppgavens problemstilling, og som derfor er gjenstand for den videre analysen. Klausulens siste setning om «fraud» behandles særskilt i kapittel 5.

Klausulens ordlyd er som følger:

> *The written terms of this Agreement comprise the entire agreement between the Buyers and the Sellers in relation to the sale and purchase of the Vessel and supersede all previous agreements whether oral or written between the Parties in relation thereto.*
>
> *Each of the Parties acknowledges that in entering into this Agreement it has not relied on and shall have no right or remedy in respect of any statement, representation, assurance or warranty (whether or not made negligently) other than as is expressly set out in this Agreement.*
>
> *Any terms or conditions implied into this Agreement by any applicable statute or law are hereby excluded to the extent that such exclusion can legally be made. Nothing in this Clause shall limit or exclude any liability for fraud.*

Klausulen består av tre avsnitt med ulike funksjoner. De to første avsnittene ivaretar integrasjonsklausulens klassiske funksjoner.

Det første avsnittet fastslår at kontraktens skriftlige vilkår utgjør partenes fullstendige avtale, og at disse erstatter alle tidligere avtaler, forhandlinger og forståelser knyttet til kjøpet, uavhengig av om disse er muntlige eller skriftlige. Formålet er å hindre at tidligere utkast, intensjonsavtaler eller forhandlingsutspill tillegges selvstendig rettslig vekt.

Det andre avsnittet utdyper dette ved å rette seg eksplisitt mot prekontraktuelle opplysninger og erklæringer. Partene erkjenner at de ved avtaleinngåelsen ikke

74 BIMCO (u.å)

75 Falkanger (1997) s. 290

76 Falkanger (1997) s. 294

77 Mikelsen (2008) s. 545

har innrettet seg etter opplysninger, garantier eller forsikringer som ikke fremgår av kontraktsdokumentet, og at slike forhold ikke kan danne grunnlag for krav mellom partene.

De to første avsnittene gjør dermed kontraktsdokumentet til det eneste relevante grunnlaget for partenes rettigheter og forpliktelser, og begrenser betydningen av forhold utenfor dokumentet.

Det tredje avsnittet skiller seg fra de to foregående ved å rette seg mot bakgrunnsretten. Klausulens kjerne ligger i første setning.

Uttrykket «terms or conditions» er vidt og favner etter en naturlig språklig forståelse kontraktsmessige vilkår av både rettighets- og pliktskarakter. Formuleringen «implied into this Agreement» peker mot regler som ikke følger av kontraktens uttrykkelige bestemmelser, men som utfyller eller supplerer avtaleforholdet utenfra. Etter norsk rett svarer dette nærliggende til deklaratoriske rettsregler som trer inn der partene ikke selv uttømmende har regulert spørsmålet.

Dette underbygges av formuleringen «any applicable statute or law». Ordlyden er generelt utformet og peker mot lov- og rettsregler som ellers ville supplert avtaleforholdet. Formuleringen «any» indikerer at klausulen ikke er begrenset til bestemte lover eller rettsområder, men tar sikte på å ramme enhver lovbestemmelse som innfortolker vilkår eller plikter i kontrakten. Reservasjonen «to the extent that such exclusion can legally be made» viser samtidig at klausulen bare tar sikte på fravikelige regler. Klausulen anerkjenner dermed at det finnes preseptoriske regler som ikke kan avskjæres, og begrenser sin egen rekkevidde til det som rettslig sett kan fravikes.

Samlet sett gir ordlyden i tredje avsnitt uttrykk for en eksklusjonsmekanisme rettet mot fravikelig bakgrunnsrett. Klausulen søker å hindre at kontrakten suppleres med deklaratoriske lovregler og bakgrunnsrettslige prinsipper som ellers ville regulert forholdet mellom partene. Funksjonen er å gjøre kontraktsdokumentet autonomt, slik at partenes rettigheter og plikter utelukkende følger av kontraktens egne bestemmelser og ikke av regler som trer inn utenfra.

Tredje avsnitt går dermed lenger enn de to første avsnittene i klausul 22. Mens de to første avsnittene retter seg mot prekontraktuelle tolkningsdata, retter tredje avsnitt seg mot selve bakgrunnsretten som rettskilde for kontraktsforholdet. Isolert sett taler ordlyden i klausul 22 tredje avsnitt for at kjøpsloven § 19 er omfattet av klausulens eksklusjonsmekanisme.

4.3.3 Er ordlyden klar nok til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b?

Ordlyden er imidlertid generelt utformet og peker ikke spesifikt på kjøpsloven eller opplysningsansvarsregler. Det må derfor vurderes om klausulen er tilstrekkelig klar, slik Woxholth skriver, til å kunne anses å fravike bestemmelsen. Nærmere bestemt er spørsmålet om det er tilstrekkelig å fravike bakgrunnsretten generelt eller om det kreves at den konkrete loven eller bestemmelsen man søker å fravike er spesifisert.

Det foreligger ikke høyesterettspraksis som belyser spørsmålet om hvor klart et kontraktsvilkår må være for å fravike kjøpsloven § 19. I underrettspraksis er problemstillingen kun behandlet i den nevnte lagmannsrettsdommen omtalt i punkt 3.3.[78] Kontrakten som var omtvistet i saken inneholdt en formulering om at «[d]ette fraviker kjøpslovens alminnelige regler og er tatt hensyn til ved fastsetting av kjøpesummen». Lagmannsretten godtok denne formuleringen og så derfor bort fra kjøpsloven § 19 som mangelsgrunnlag. Bestemmelsen var ikke nevnt spesifikt i kontrakten, men en generell henvisning til kjøpsloven ble ansett tilstrekkelig.

Avgjørelsen er imidlertid en enkeltstående lagmannsrettsdom og har derfor begrenset prejudikatsverdi. Det må derfor utvises varsomhet med å tillegge den

78 LB-2024-35682

avgjørende rettskildemessig vekt. Videre er det nødvendig å se hen til juridisk teori for å belyse spørsmålet nærmere.

Christoffersen tar utgangspunkt i at en integrasjonsklausul som retter seg mot bakgrunnsretten må tas på ordet.[79] Dersom klausulen etter sin ordlyd søker å fravike bakgrunnsretten, skal dette som hovedregel legges til grunn. Overført til klausul 22 tredje avsnitt peker ordlyden klart i retning av at deklaratoriske regler som kjøpsloven § 19 skal settes til side. Det er nettopp dette formuleringen «any terms or conditions implied into this Agreement by any applicable statute or law are hereby excluded» gir uttrykk for.

Christoffersens utgangspunkt sier imidlertid lite om hvor presis integrasjonsklausulen må være i sin fravikelse, og gir dermed ikke svar på om en generell henvisning til bakgrunnsretten er tilstrekkelig, eller om det kreves at den konkrete bestemmelsen man søker å fravike er identifisert.

Woxholth utdyper dette ved å fremholde at uklar ordlyd som hovedregel tolkes mot den som hevder en forståelse i strid med bakgrunnsretten.[80] Konsekvensen er at det må foreligge klare holdepunkter i avtalen for at bakgrunnsretten skal kunne anses fraveket mellom partene. Woxholths synspunkt kan dermed forstås som en presisering av Christoffersens utgangspunkt: selv om en integrasjonsklausul rettet mot bakgrunnsretten i prinsippet skal tas på ordet, forutsetter dette at ordlyden er tilstrekkelig klar. Dersom ordlyden etterlater tvil, vil uklarheten slå ut i favør av bakgrunnsretten.

Bergem skjerper dette ytterligere når han skriver at fraskrivelse av forholdene i § 19 første ledd bokstav a til c «i tilfelle [må] gjøres uttrykkelig».[81] Bergems krav om uttrykkelig fraskrivelse reiser spørsmål om klausul 22 oppfyller et slikt krav.

Klausul 22 nevner ikke kjøpsloven § 19 uttrykkelig. Den nevner heller ikke opplysningsansvar, unnlatte opplysninger eller mangelsansvar som bygger på at selger har holdt tilbake informasjon. Klausulen er med andre ord generell, ikke individualisert. Den beskriver at all fravikelig bakgrunnsrett skal fravikes, men identifiserer ikke konkret hvilke lovregler eller hvilke typer misligholdskrav som rammes. Dersom Bergems krav om uttrykkelig fraskrivelse legges til grunn, kan dette tale for at klausul 22 ikke oppfyller det nødvendige klarhetskravet.

Bergem krever likevel ikke at kjøpsloven § 19 nevnes særskilt. Kravet er at fraskrivelsen må være «uttrykkelig». Dette kan forstås slik at partene ikke må identifisere hver enkelt bestemmelse, så lenge det klart fremgår hvilken type regler som fravikes. I så fall kan en uttrykkelig fraskrivelse av fravikelig bakgrunnsrett være tilstrekkelig.

Også klausulens egen systematikk støtter en slik forståelse. Klausulens uttrykkelige forbehold for «fraud» i siste setning setter en avgrensning som belyser klausulens tilsiktede rekkevidde. Forbeholdet forutsetter at klausulen rammer ethvert krav som ikke utgjør «fraud». Kjøpsloven § 19 regulerer ikke «fraud», men selgers opplysningsplikt ved «som den er»-kjøp. At klausulen kun gjør unntak for «fraud», taler for at øvrige regler – herunder § 19 – er ment å være omfattet av eksklusjonen.

Det er også av betydning at Saleform 2025 er en internasjonal standardkontrakt utformet for å fungere under ulike lands rett.[82] At kjøpsloven § 19 ikke nevnes uttrykkelig, er like naturlig som at ingen annen nasjonal lovbestemmelse nevnes. Dersom Bergems krav om uttrykkelig fraskrivelse skulle forstås som et krav om å identifisere den konkrete kjøpslovgivningen som gjelder for kontrakten, oppstår spørsmålet om hvordan klausulen i så fall måtte vært formulert. En slik formulering ville forutsette at kontraktsforfatterne på forhånd identifiserte samtlige nasjo-

79 Christoffersen (2008) s. 374

80 Woxholth (2024) s. 598

81 Bergem (2024) note 80

82 Explanatory Notes to Saleform 2012, under «18. Entire agreement»

nale kjøpsrettslige regler som klausulen er ment å avskjære, noe som i praksis er umulig for en standardkontrakt som skal benyttes på tvers av jurisdiksjoner. Det er nettopp denne utfordringen som forklarer klausulens generelle formulering. Kravet om uttrykkelig fraskrivelse bør derfor forstås i lys av kontraktens internasjonale karakter, og det kan vanskelig oppstilles et krav om spesifisering som kontrakten etter sin natur ikke kan oppfylle.

Et ytterligere perspektiv på klarhetskravet følger av Falbachs synspunkt. Han skriver at det generelt skal «noe særlig til» for å anse opplysningsansvarsregler som fraveket eller justert, og at det må vurderes om kjøper faktisk har forstått hva han gikk med på.[83] Uttalelsen kan forstås på to måter.

På den ene siden kan den tas til inntekt for at det stilles strenge krav til klausulens innholdsmessige utforming. Det kan muligens kreves en uttrykkelig henvisning til de aktuelle lovbestemmelsene. Dersom et slikt krav legges til grunn, vil klausul 22 vanskelig kunne anses tilstrekkelig klar til å fravike kjøpsloven § 19.

På den andre siden kan uttalelsen leses slik at terskelen for fravikelse riktignok er høy, men det sentrale er om klausulen gir kjøper tilstrekkelig klarhet i hvilke rettsvirkninger fravikelsen innebærer. At Falbach legger vekt på om kjøper har forstått hva han gikk med på, tyder på at fravikelsen først og fremst må være tydelig. Det betyr ikke nødvendigvis at bestemte lovbestemmelser må nevnes særskilt. I denne sammenhengen kan det argumenteres for at en integrasjonsklausul som uttrykkelig ekskluderer fravikelig bakgrunnsrett i seg selv representerer «noe særlig». Christoffersens utgangspunkt om at klausulen må tas på ordet støtter en slik forståelse.

Med utgangspunkt i Falbachs krav om at kjøperen må forstå hvilke rettsvirkninger han aksepterte, kan vurderingen formuleres som et spørsmål om spesifikasjon av risiko. Det sentrale er ikke om klausulen generelt peker mot bakgrunnsretten, for det gjør den. Spørsmålet er om den gjør det tilstrekkelig klart for kjøper at han fraskriver seg det vernet kjøpsloven § 19 ellers gir.

Å avskjære § 19 første ledd bokstav b innebærer ikke bare at kjøper overtar risikoen for tingen slik den er. Det innebærer også at kjøper mister adgangen til å gjøre gjeldende mangelsbeføyelser på grunnlag av at selger har sittet med vesentlig informasjon uten å videreformidle den. Dette er en kvalitativt annen risikooverføring enn den som følger av et ordinært «som den er»-forbehold, og det er ikke opplagt at den fremgår tilstrekkelig klart av klausul 22 alene.

Kontraktens system omfatter imidlertid både et «som den er»-forbehold og en integrasjonsklausul som uttrykkelig søker å fravike fravikelig bakgrunnsrett. Samspillet mellom disse bør gjøre det tilstrekkelig klart for en profesjonell part at han påtar seg en større risiko enn det som følger av «som den er»-forbeholdet isolert. Dersom kjøper ikke umiddelbart innser rekkevidden av dette, må det uansett ligge til ham å undersøke hva kontraktens samlede regulering medfører for hans rettsstilling. Dette taler for at kjøper burde forstå hvilke rettsvirkninger han aksepterte ved å inngå kontrakten.

Isolert sett er konklusjonen ikke sikker, men det mest nærliggende er at ordlyden er tilstrekkelig klar til å fravike kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b. Ingen av de gjennomgåtte rettskildene synes å oppstille et krav om at den konkrete bestemmelsen eller loven må nevnes uttrykkelig. Det som kreves, er at klausulen med tilstrekkelig klarhet gir uttrykk for at bakgrunnsretten skal fravikes. Da integrasjonsklausulen i Saleform 2025 uttrykkelig søker å ekskludere alle vilkår og plikter som følger av fravikelig lov, må ordlyden anses å oppfylle dette kravet.

Ordlyden alene gir imidlertid ikke et fullstendig bilde. I det følgende vurderes øvrige tolkningsmomenter som kan belyse klausulens rekkevidde.

83 Falbach (2026a) s. 53–54

4.3.4 Hensynet bak klausulen

Videre må vi se på hensynene bak klausul 22. Disse skal belyses med klausulens «Explanatory Notes» og bakgrunnen for klausulens innføring.

Det er utarbeidet såkalte «Explanatory Notes» til Saleform, både til 2012- og 2025-versjonen. Merknadene er utformet av utarbeidelseskomiteen bak standardkontrakten og gir veiledning om formålet med og det tilsiktede innholdet i de sentrale klausulene. De kan i denne forstand anses som en form for forarbeider til standardkontrakten. Høyesterett har i HR-2016-1447-A (KLP) uttalt at det er rom for å legge vekt på standardkontrakters forarbeider og tilblivelseshistorie ved tolkningen.[84] «Explanatory Notes» har dermed rettskildemessig verdi ved fastleggelsen av klausulens innhold.

Integrasjonsklausulen i klausul 22 i Saleform 2025 er tilnærmet identisk med klausul 18 i Saleform 2012, og rettskilder knyttet til den eldre klausulen er derfor relevante også ved tolkningen av klausul 22. Den eneste materielle endringen er tilføyelsen av «or conditions» i tredje avsnitt, slik at formuleringen nå lyder «terms or conditions» i stedet for bare «terms». Ifølge «Explanatory Notes» til Saleform 2025 er dette en mindre presisering ment å sikre mot innfortolkning av vilkår fra bakgrunnsretten, uten endring av klausulens tilsiktede funksjon.[85] «Explanatory Notes» til 2012-versjonen har derfor overføringsverdi til 2025-versjonen. Klausulen var ny i 2012-versjonen, noe som taler for at merknadene til 2012-versjonen gir en særlig god indikasjon på hva kontraktsforfatterne mente med den.

I «Explanatory Notes» til Saleform 2012 uttales det at formålet med integrasjonsklausulen er å begrense partenes rettigheter til kontraktens skriftlige vilkår, og at klausulen etter engelsk rett er ment å ekskludere de lovbestemte vilkårene i Sale of Goods Act 1979. Videre fremheves det at klausulen er utformet med sikte på å fungere under ethvert rettssystem, og at den også er ment å ekskludere lovbestemte garantier under annen anvendelig lov som ellers ville åpnet for innfortolkede vilkår.[86]

Uttalelsene i Explanatory Notes retter seg uttrykkelig mot engelsk rett og Sale of Goods Act 1979. Det må derfor vurderes hvilken betydning uttalelsene har for forståelsen av klausulen når kontrakten er underlagt norsk rett.

Sale of Goods Act 1979 er den sentrale engelske loven om kjøp og salg av varer, og har på dette området en funksjon som kan sammenlignes med den norske kjøpsloven. Loven inneholder blant annet regler om at salgsgjenstanden skal tilfredsstille visse kvalitetskrav, med mindre disse er gyldig fraveket. De aktuelle vilkårene gjelder blant annet krav om at salgsgjenstanden må være av «satisfactory quality» og «fit for purpose».

De lovbestemte vilkårene klausulen er ment å ekskludere, har klare paralleller til kjøpslovens mangelsregler. Begge regelsett regulerer mangler i kjøpsforhold og kan gi kjøper rettigheter utover det som følger av kontrakten. Når «Explanatory Notes» fremhever at klausulen er utformet for å fungere under ethvert rettssystem, og også er ment å ekskludere lovbestemte garantier under «any other applicable law», taler dette for at klausulen er ment å ha tilsvarende virkning overfor norsk kjøpslov som overfor Sale of Goods Act. En tolkning som begrenser klausulens rekkevidde til engelsk rett, ville være vanskelig å forene med dette formålet og ville gjøre klausulen mindre effektiv i kontrakter underlagt norsk rett. Det er lite som taler for at kontraktsforfatterne har ment å etablere en slik rettssystemavhengig forskjell. «Explanatory Notes» gir derfor støtte for at klausul 22 også omfatter kjøpsloven § 19.

Saleform 2025 må også leses i lys av bakgrunnen for integrasjonsklausulen. Kontrakten bygger videre på Saleform 2012, som ble revidert i kjølvannet av den

84 HR-2016-1447-A (KLP), avsnitt 45

85 Explanatory Notes to Saleform 2025, under «Clause 22 (Entire Agreement)»

86 Explanatory Notes to Saleform 2012, under «18. Entire agreement»

engelske avgjørelsen Dalmare SpA v Union Maritime Ltd (2012).[87] Avgjørelsen er ofte omtalt som Union Power. Saken gjaldt salget av tankskipet Union Power der Saleform 1993 var brukt som kontraktsgrunnlag. Etter levering oppstod det motorhavari, og senere undersøkelser avdekket skader som kunne knyttes til en tidligere ulykke. Kjøper gjorde blant annet gjeldende at skipet ikke oppfylte kravet til «satisfactory quality» etter Sale of Goods Act 1979. Selger anførte at kontrakten, særlig «som den er»-reguleringen, utelukket slike bakgrunnsrettslige forpliktelser. Selger ble ikke hørt, og kjøper vant frem med sine anførsler.

Avgjørelsen viste at den tidligere Saleform-versjonen ikke nødvendigvis stengte for at bakgrunnsretten kunne supplere kontrakten med krav til skipets kvalitet. Frem til da hadde store deler av shippingmiljøet vært av den oppfatning at kontrakten regulerte hele forholdet mellom partene og ekskluderte fravikelig bakgrunnsrett. Dommen skapte betydelig oppmerksomhet og usikkerhet om risikofordelingen i standardkontrakten. Nordisk Skibsrederforening sendte blant annet en advarsel til sine medlemmer i kjølvannet av avgjørelsen.[88]

Det ble derfor inntatt en integrasjonsklausul i Saleform 2012 for å avhjelpe dette. Klausulens formål var å avskjære de reglene som begrenset virkningen av «som den er»-forbeholdet. I engelsk rett regnes det derfor som avklart at man i dag ikke kan trekke inn krav fra Sale of Goods Act for å supplere Saleform.[89]

Overført til norsk rett er kjøpsloven § 19 nettopp en slik regel som integrasjonsklausulen ble innført for å avskjære. Bestemmelsen begrenser virkningen av et «som den er»-forbehold ved å gi kjøper mangelsbeføyelser ved opplysningssvikt, og representerer dermed den typen bakgrunnsrettslig korrektiv klausulen er ment å utelukke. Dersom § 19 ikke anses omfattet, vil klausulen ikke fullt ut ivareta det formålet som lå til grunn for dens innføring. Dette taler for at bestemmelsen er omfattet av fravikelsen.

Samlet sett taler hensynene bak klausulen i retning av at klausul 22 tredje avsnitt er ment å avskjære deklaratoriske kjøpsrettslige regler, herunder kjøpsloven § 19. Explanatory Notes og tilblivelseshistorien knyttet til Union Power underbygger denne forståelsen.

4.3.5 Profesjonelle parter

Spørsmålet om klausul 22 fraviker kjøpsloven § 19 må også vurderes i lys av partene som typisk benytter Saleform-kontrakter. Det er tale om profesjonelle parter som benytter en etablert internasjonal standardkontrakt i et kommersielt marked hvor risikofordeling er sentralt. Som nevnt skal det adskillig til for å fravike ordlyden, og ordlyden peker klart i retning av at deklaratorisk bakgrunnsrett er fraveket.

I teorien har Woxholth skrevet at det skal mer til for at bakgrunnsretten skal gis gjennomslag dersom det er tale om profesjonelle parter.[90] Profesjonelle parter må forventes å forstå hvilke rettsvirkninger som følger av kontraktens ordlyd. Dersom ordlyden ikke tillegges den virkningen den etter sitt innhold gir uttrykk for, vil klausulens regulering bli uten reelt innhold. Partene bærer selv risikoen for egne forutsetninger.[91] Det er heller ikke slik at kontraktens ordlyd er endelig fastsatt på forhånd. Dersom partene ønsker en annen regulering, står de fritt til å avtale det.

Profesjonelle parter forventes videre å forstå risikoen ved de kontraktsvilkårene de aksepterer. I denne sammenhengen er det av betydning at skipstransaksjoner

87 Nordisk Skibsrederforening (2024)

88 Nordisk Skibsrederforening (2013). Advarselen lød som følger: «We would recommend that if our members are selling vessels, they should use Saleform 2012, or at least incorporate the terms in the sale contracts similar to the entire agreement clause in Saleform 2012. A warranty that the vessel is in satisfactory condition may cause the seller to incur significant loss»

89 Strong (2016) s. 245

90 Woxholth (2024) s. 600

91 Rt. 2002 s. 1110 (Bodum), s. 1118

etter Saleform typisk involverer parter med betydelige organisatoriske ressurser, bistått av advokater, meglere og tekniske rådgivere. Det er med andre ord tale om parter som har forutsetninger for å vurdere kontraktens rettsvirkninger. Saleform 2025 er nettopp utformet for å samle reguleringen av partenes rettigheter og plikter i kontraktsdokumentet, og det er lite som taler for at en slik løsning ikke bør aksepteres mellom profesjonelle parter med slik bistand. Dersom en profesjonell kjøper aksepterer klausul 22 uten forbehold, kan det hevdes at vedkommende har forstått, eller i det minste burde forstått, hvilke rettsvirkninger klausulen kunne få. Dette harmonerer med Falbachs synspunkt om at kjøper må forstå hvilke rettsvirkninger han aksepterer.

At profesjonelle parters avtalte risikofordeling bør respekteres, finner støtte i nyere høyesterettspraksis. HR-2026-280-A (Isola) gjaldt erstatningskrav etter heving av en kommersiell leveringsavtale. Høyesterett uttalte at det i forretningsmessige og mer profesjonelle avtaleforhold må forventes at partene selv identifiserer og avtalefester de sentrale rettighetene og pliktene som skal gjelde dem imellom. Har partene blitt enige om en viss byrde- og risikofordeling, ligger det ikke til rette for domstolene å endre den med henvisning til lojalitetsplikten. De forretningsmessige vurderingene ligger til partene.

Selv om saken ikke gjaldt fravikelse av kjøpsloven § 19, gir uttalelsene uttrykk for et prinsipp med overføringsverdi. Dommen bekrefter ikke bare det alminnelige utgangspunktet om at kontrakter mellom profesjonelle parter skal tolkes objektivt etter sin ordlyd. Den fremhever også at ordlyden må ses som uttrykk for den byrde- og risikofordelingen partene selv har etablert. Når denne fordelingen er avtalt mellom profesjonelle parter, bør domstolene være tilbakeholdne med å endre den gjennom bakgrunnsrettslige korrektiver.

Overført til klausul 22 bør integrasjonsklausulen derfor tillegges betydelig vekt. Har profesjonelle parter uttrykkelig avtalt å avskjære fravikelig bakgrunnsrett, tilsier både forutberegnelighet og respekt for partenes risikofordeling at klausulen gis virkning etter sitt innhold.

Det profesjonelle preget ved kontraktsforholdet taler samlet sett for at klausul 22 fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b.

4.3.6 Oppsummering

Etter en samlet analyse av integrasjonsklausulen i Saleform 2025 er konklusjonen at den sannsynligvis fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b. Selv om klausulen ikke nevner kjøpsloven eller bestemmelsen ved navn, må ordlyden sies å være tilstrekkelig klar til å holde bakgrunnsretten «på avstand». Dette må ses i lys av det profesjonelle miljøet kontrakten opererer i, der ordlyden skal tillegges særlig vekt. Profesjonelle parter forutsettes å sette seg inn i hva kontraktens klausuler innebærer og hvilke rettsvirkninger de kan medføre. Dette vil synliggjøre den risikoforskyvningen en fravikelse av kjøpsloven § 19 vil innebære.

Hensynene bak klausulen, og særlig Saleforms egne Explanatory Notes, gir uttrykk for det samme. Klausulen ble innført nettopp for å avskjære kjøpsrettslige krav med grunnlag i deklaratorisk bakgrunnsrett.

Det foreligger riktignok ingen høyesterettspraksis som direkte tar stilling til om en integrasjonsklausul av denne typen er tilstrekkelig til å fravike opplysningsansvarsregler, og det kan ikke utelukkes at en domstol vil vektlegge bestemmelsens lojalitetsforankring og fraværet av en uttrykkelig henvisning til § 19 annerledes enn det som her er lagt til grunn.

De beste grunner taler likevel for at integrasjonsklausulen i Saleform 2025 fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b.

5 Hvilke rettsgrunnlag kan kjøper påberope seg ved opplysningssvikt i skipssalg dersom kjøpsloven § 19 er fraveket?

5.1 Innledning

Når kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b er fraveket, blir spørsmålet hvilke rettslige grunnlag kjøper kan påberope seg ved opplysningssvikt fra selgers side. Som Brækhus skriver er «som den er»-forbeholdet meget fordelaktig sett fra selgers standpunkt. Prinsippet gjelder likevel ikke uten unntak.[92]

To retninger peker seg ut. Det første alternativet er avtalens eget forbehold om at klausulen ikke er ment å fravike atferd som kan kategoriseres som «fraud». Det andre alternativet er avtalelovens ugyldighetsregler, særlig §§ 30, 33 og 36.

Før disse rettsgrunnlagene behandles, redegjøres det for forholdet mellom de avtalerettslige ugyldighetsreglene og de obligasjonsrettslige opplysningsansvarsreglene, med sikte på å illustrere at dette er ulike regelsett som kan virke inn på samme faktiske forhold.

Deretter drøftes forbeholdet om «fraud» i integrasjonsklausulens siste setning. Forbeholdet markerer en grense kontrakten selv trekker opp, men har som gjennomgangen vil vise begrenset selvstendig betydning ved siden av avtalelovens ugyldighetsregler.

Videre behandles avtaleloven § 30 om svik, som i det vesentlige er konsumert av § 33 og § 36. Hovedvekten legges derfor på terskelen for anvendelse av § 33 og § 36 ved profesjonelle skipssalg etter Saleform. I underrettspraksis og juridisk teori er det nettopp disse bestemmelsene som trekkes frem som de mest aktuelle rettsgrunnlagene ved opplysningssvikt dersom kjøpsloven § 19 er fraveket.[93]

Avslutningsvis belyses de særlige utfordringene som virkningene av ugyldighet reiser ved skipssalg.

Det ulovfestede lojalitetsprinsippet kan tenkes å fungere som rettsgrunnlag ved opplysningssvikt. Prinsippets stilling som selvstendig ugyldighetsgrunnlag er imidlertid omdiskutert. Høyesterett har i HR-2026-280-A (Isola) understreket at lojalitetsplikten har begrenset rekkevidde i profesjonelle forhold.[94] I teorien gir både Lilleholt, Woxholth og Falbach uttrykk for at prinsippet ikke utgjør et selvstendig rettsgrunnlag.[95] Lojalitetsprinsippet behandles derfor ikke videre.

Andre rettsgrunnlag som i prinsippet kan være aktuelle, avgrenses mot i det følgende.

5.2 Forholdet mellom avtalerettslige ugyldighetsregler og obligasjonsrettslige opplysningsansvarsregler

Ettersom både ugyldighetsreglene og de obligasjonsrettslige opplysningsansvarsreglene kan aktualiseres ved opplysningssvikt, er det hensiktsmessig å klargjøre hvordan regelsettene forholder seg til hverandre. En slik sammenligning bidrar til å synliggjøre hvilken funksjon ugyldighetsreglene fyller når kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b er fraveket. Sammenligningen kan struktureres langs tre akser: hensynene bak reglene, rettsfaktasiden og virkningssiden.

De avtalerettslige ugyldighetsreglene og de obligasjonsrettslige opplysningsansvarsreglene bygger på delvis sammenfallende, men ikke identiske hensyn. Ugyldighetsreglene i avtaleloven §§ 30, 33 og 36 skal motvirke misbruk av avtalefrihe-

92 Brækhus (1968) s. 435

93 LB-2024-35682, Falbach (2026a) s. 53

94 HR-2026-280-A, avsnitt 53

95 Lilleholt (2017) s. 628, Woxholth (2024) s. 385–386 og Falbach (2026a) s. 432 flg.

ten og hindre utilbørlige virkninger av avtaler.[96] Ved opplysningssvikt retter de seg mot tilfeller der den ene parten setter eller lar den andre forbli i en villfarelse ved avtaleinngåelsen. Lojalitetsplikten knytter seg her til selve avtaleinngåelsen og spørsmålet om binding. Ugyldighetsreglene skal dermed ikke bare beskytte partenes interesser, men også sikre den alminnelige tilliten til disposisjoner i samfunnet.[97]

De obligasjonsrettslige opplysningsansvarsreglene, slik de blant annet kommer til uttrykk i kjøpsloven § 19, bygger på andre hensyn. Disse reglene avveier hensynet mellom realdebitor og realkreditor ut fra risikofordelingen i kontraktsforholdet, og lojalitetsplikten knytter seg til fastleggelsen av kontraktsforpliktelsens innhold.[98] Til forskjell fra ugyldighetsreglenes bredere samfunnsfunksjon er opplysningsansvarsreglene begrenset til å verne realkreditor i det konkrete kontraktsforholdet. Begge regelsett bygger imidlertid i betydelig grad på lojalitetshensyn.

På rettsfaktasiden regulerer regelsettene to ulike rettslige spørsmål. Ugyldighetsreglene retter seg mot spørsmålet om avtalebinding, det vil si om avtalen overhodet kan utgjøre grunnlag for rettigheter og plikter. Det sentrale skillet er at det ved ugyldighet er noe galt med selve avtalen, mens svikten ved obligasjonsrettslig mislighold knytter seg til ytelsen.[99] Opplysningsansvarsreglene retter seg dermed mot spørsmålet om kontraktsmessig oppfyllelse og hvorvidt realytelsen svarer til det realkreditor med rette kunne forvente.

Til tross for dette skillet kan regelsettene gripe inn i den samme faktiske situasjonen. Der en selger har tilbakeholdt eller gitt uriktige opplysninger om vesentlige forhold ved salgsgjenstanden, kan opplysningssvikten i prinsippet kvalifisere både som ugyldighetsgrunn etter avtaleloven og som mangel etter kjøpsloven. Det foreligger dermed et «tosporet» system der de samme villfarelsessituasjonene kan behandles både avtalerettslig og obligasjonsrettslig.[100] Regelsettene konsumerer ikke hverandre, og den berettigede kan som hovedregel velge hvilket regelsett som påberopes.[101]

På virkningssiden har regelsettene ulike rettsvirkninger. Ugyldighet innebærer hel eller delvis bortfall av avtalen, eventuelt revisjon av dens innhold etter avtaleloven § 36.[102] Er ytelse allerede prestert, oppstår spørsmål om restitusjon. Erstatning ved ugyldighet knyttes typisk til den negative kontraktsinteressen, som vil si at parten stilles som om avtalen ikke var inngått. Erstatning for den positive kontraktsinteressen er ved ugyldighet «begrepsumulig», ettersom avtalen nettopp ikke kan utgjøre grunnlag for rettigheter og plikter.[103] Denne forskjellen illustrerer regelsettenes ulike logikk: ugyldighetsreglene tar sikte på å eliminere avtalens virkninger, mens misligholdsreglene tar sikte på å realisere dem.

De obligasjonsrettslige misligholdsreglene gir på sin side andre beføyelser. Ved mangel kan realkreditor gjøre gjeldende prisavslag, retting, heving eller erstatning. Erstatning knyttes typisk til den positive kontraktsinteressen, altså at parten stilles som om avtalen var korrekt oppfylt.[104] Heving kan riktignok på overflaten ligne ugyldighetsvirkninger ved at partenes oppfyllelsesplikt faller bort og ytelser normalt må tilbakeføres. Hevingsinstituttet har imidlertid egne vilkår, herunder at mangelen må være vesentlig.

---

96 Falbach (2026a) s. 118

97 Falbach (2026a) s. 119

98 Falbach (2026a) s. 119

99 Woxholth (2024) s. 342

100 Falbach (2026a) s. 116

101 Woxholth (2024) s. 380

102 Falbach (2026a) s. 120

103 Woxholth (2024) s. 342

104 Falbach (2026a) s. 121–122

Gjennomgangen har vist at ugyldighetsreglene og opplysningsansvarsreglene kan bygge på samme faktiske forhold, men retter seg mot ulike rettslige spørsmål og leder til ulike rettsvirkninger.

Med dette som bakgrunn rettes blikket mot de konkrete rettsgrunnlagene kjøper kan påberope seg.

5.3 Fraud-forbeholdet

Siste setning i integrasjonsklausulens tredje avsnitt fastsetter at «[n]othing in this Clause shall limit or exclude any liability for fraud». Forbeholdet markerer en ytre grense for klausulens virkning. Uansett hvor vidtrekkende klausulen ellers måtte være, kan den ikke påberopes til vern mot ansvar for «fraud».

Forbeholdets rekkevidde beror dermed på hva som ligger i «fraud». Språklig betegner begrepet uredelig eller villedende opptreden, og kan oversettes med «svindel» eller «bedrageri».[105] I norsk rett er dette først og fremst strafferettslige begreper, mens det nærliggende motstykket i formuesretten er «svik».[106] En direkte oversettelse av forbeholdet er dermed at «intet i klausulen skal begrense eller utelukke ansvar for svik».

Ordet «fraud» har vært gjenstand for tolkning i engelsk rettspraksis, der begrepet har et etablert innhold. I avgjørelsen Derry v Peek formulerte Lord Herschell den klassiske definisjonen:[107]

> *[…] fraud is proved when it is shown that a false representation has been made (1) knowingly, or (2) without belief in its truth, or (3) recklessly, careless whether it be true or false.*

De to første alternativene faller klart innenfor svik etter avtaleloven § 30. Det tredje alternativet markerer fraud-begrepets nedre grense, og beskriver en situasjon der parten fremsetter en opplysning uten å bry seg om hvorvidt det er sant. Etter norsk rett kan det diskuteres om dette fullt ut omfattes av § 30, ettersom bestemmelsen tradisjonelt forutsetter bevisst villedning.[108] Forskjellen er imidlertid liten i praksis. Den som fremsetter en opplysning uten å bry seg om dens riktighet, har normalt akseptert risikoen for at den er uriktig. Dette ligger derfor nær svikets nedre grense.

I engelsk rett hadde det neppe gjort noen forskjell om setningen ikke var inntatt i kontrakten. I Government of Zanzibar v British Aerospace var det inntatt en integrasjons- og ansvarsbegrensningsklausul uten uttrykkelig forbehold for fraud.[109] Saken gjaldt salg av et fly der kjøper anførte at det var gitt uriktige opplysninger om flyets luftdyktighet og tekniske egenskaper. Retten la til grunn at slike klausuler ikke kan forstås som å avskjære ansvar for «fraudulent misrepresentation». Avgjørelsen illustrerer et alminnelig prinsipp i engelsk rett om at en part ikke kan fraskrive seg ansvar for egen «fraud». Ansvar for «fraud» inntrer dermed uavhengig av om kontraktens ordlyd inneholder et uttrykkelig forbehold om dette.

Tilsvarende må sies å gjelde i norsk rett. Preseptorisk lovgivning ville regulert avtaleforholdet uavhengig av om fraud-forbeholdet var inntatt. For svikaktig opptreden ville avtaleloven § 30 fungert som korrektiv, og bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale. Klausulen anerkjenner også dette selv, ved å presisere at bakgrunnsretten bare er utelukket «to the extent that such exclusion can legally be made». Fraud-forbeholdet etablerer dermed ingen rettsvirkning som ikke allerede følger av preseptorisk bakgrunnsrett.

---

105 Cambridge Dictionary digitale ordbok er brukt til oversettelse mellom engelsk og norsk

106 Lilleholt (2017) s. 422

107 Derry v Peek (1889)

108 Hauge (2025) § 30 note 4

109 Government of Zanzibar v British Aerospace (2000)

Forbeholdet kan heller ikke sette noen grense for hvilke preseptoriske ugyldighetsregler som kan gripe inn. Norsk ugyldighetsrett er ikke begrenset til svikstilfellene. Også avtaleloven § 33 og § 36 er preseptoriske bestemmelser som kan komme til anvendelse ved opplysningssvikt. Disse bestemmelsene synes å ha en lavere terskel enn § 30. Et forhold kan derfor bli kjent ugyldig etter § 33 eller § 36 før det når terskelen for svik etter § 30 eller «fraud» etter kontrakten. Innholdet i og terskelen for disse bestemmelsene behandles nærmere nedenfor.

Fraud-forbeholdet har dermed liten selvstendig betydning under norsk rett. De tilfellene forbeholdet etter sin ordlyd fanger opp, er allerede regulert av preseptorisk bakgrunnsrett. Avtalelovens ugyldighetsregler rekker dessuten videre enn det forbeholdet selv gir uttrykk for. Forbeholdet tilfører derfor ikke noe utover det som allerede følger av ufravikelige regler.

I det videre må vi derfor se på avtalelovens ugyldighetsregler.

5.4 Avtaleloven § 30

Bestemmelsens første ledd, første punktum fastslår at en viljeserklæring «fremkaldt ved svik fra den anden part», ikke binder den som har avgitt den. Svik foreligger når det er snakk om en bevisst villedning av løftemottager. Villedningen kan enten bestå i at det gis uriktige opplysninger med hensikt, eller i at relevante opplysninger bevisst holdes tilbake.[110]

Ordlyden «svik» indikerer at det er en høy terskel for anvendelse av bestemmelsen. Rettspraksis knyttet til bestemmelsen er sparsom, men den praksis som foreligger bekrefter den høye terskelen.[111]

I litteraturen fremkommer det at bestemmelsen har begrenset selvstendig betydning i moderne avtalerett. Brækhus la allerede i eldre teori til grunn at svik også omfattes av § 33.[112] Dette synspunktet synes senere å ha festet seg.

Woxholth omtaler bestemmelsen som «tilnærmet betydningsløs i den praktiske avtalerett».[113] Han begrunner dette dels med bevisproblemene knyttet til å påvise bevisst villedning, dels med at domstolene viker tilbake fra å sette svikstempelet på en parts opptreden.

Giertsen inntar et tilsvarende standpunkt, og peker på at parter i praksis ofte anfører flere rettsgrunnlag i samme sak.[114] Typisk anføres prinsipalt § 30, subsidiært § 33 og atter subsidiært § 36. Resultatet i de sakene som har ført frem bygger imidlertid oftest på § 33 eller § 36. Hauge og Alvik kommer til samme konklusjon, men legger hovedvekten på § 33 som den bestemmelsen som i praksis har gjort § 30 overflødig.[115]

Det er dermed bred enighet i teorien om at § 33 og § 36 i det vesentlige fanger opp de samme tilfellene som § 30, men med en lavere bevismessig terskel og uten den belastende svikkarakteristikken. For kjøp og salg av skip etter Saleform 2025 betyr dette at § 30 vanskelig vil utgjøre et effektivt rettsgrunnlag for kjøper ved opplysningssvikt. De praktisk relevante grunnlagene er § 33 og § 36, som behandles i det følgende.

110 Hauge (2025) § 30 note 4

111 Rt. 1957 s. 1075, s. 1077

112 Brækhus (1968) s. 435–436

113 Woxholth (2024) s. 372

114 Giertsen (2021) s. 216

115 Hauge (2025) § 30 note 1 og Alvik (2025) s. 15

5.5 Terskelen for ugyldighet etter avtaleloven § 33 eller § 36 ved opplysningssvikt i skipssalg

5.5.1 Innledning

Spørsmålet i det følgende er under hvilke omstendigheter opplysningssvikt fra selgers side ved kjøp og salg av skip utgjør grunnlag for ugyldighet etter avtaleloven § 33 eller § 36. Fremstillingen tar utgangspunkt i bestemmelsenes ordlyd, før det foretas en nærmere analyse av sentrale momenter i uredelighets- og urimelighetsvurderingen. Avslutningsvis vurderes det om den høye terskelen som følger av rettspraksis mellom profesjonelle parter, er tilstrekkelig nyansert.

5.5.2 Bestemmelsenes ordlyd

Avtaleloven § 33 lyder:

> *Selv om en viljeserklæring ellers maatte ansees for gyldig, binder den ikke den, som har avgit den, hvis det paa grund av omstændigheter, som forelaa, da den anden part fik kundskap om erklæringen, og som det maa antages, at han kjendte til, vilde stride mot redelighet eller god tro, om han gjorde erklæringen gjældende.*

Bestemmelsen er orientert mot tilblivelsessituasjonen. Ordlyden oppstiller flere kumulative vilkår: det må foreligge en omstendighet som forelå da løftemottageren fikk kunnskap om viljeserklæringen, løftemottageren må ha kjent til den, og det må stride mot redelighet eller god tro å gjøre erklæringen gjeldende. I tillegg er det i rettspraksis oppstilt et krav om at omstendigheten må ha innvirket på løftegiverens disposisjon.[116] Virkningssiden er binær: enten binder erklæringen, eller så gjør den ikke det.

Avtaleloven § 36 første og annet ledd lyder:

> *En avtale kan helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Det samme gjelder ensidig bindende disposisjoner.*
>
> *Ved avgjørelsen tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig.*

Bestemmelsen er både videre og mer åpen enn § 33. Den oppstiller ikke et kunnskapskrav, åpner for en helhetsvurdering der etterfølgende omstendigheter kan trekkes inn, og gir domstolene adgang til mer smidige løsninger enn valget mellom full gyldighet eller full ugyldighet. Forarbeidene fremhever at § 36 kan fungere som et direkte supplement til de klassiske ugyldighetsreglene, og at den kan fange opp tilfeller av opplysningssvikt som ikke kvalifiserer under § 33.[117] Et eksempel er et tilfelle der kunnskapskravet ikke er oppfylt, men der den samlede situasjonen likevel gjør det urimelig å gjøre avtalen gjeldende.

5.5.3 Momenter i uredelighets- og urimelighetsvurderingen

Terskelen for ugyldighet etter avtaleloven § 33 og § 36 beror på en konkret helhetsvurdering som vil variere fra sak til sak. Det er likevel mulig å identifisere fire momenter som er særlig sentrale ved opplysningssvikt i skipssalg: partenes profesjonalitet, kunnskapskravet, kontraktens standardiserte karakter og kjøpers undersøkelsesplikt.

---

116 Se blant annet Rt. 1984 s. 28, s. 34 og mindretallet i Rt. 1995 s. 1460, s. 1469–1470. Giertsen (2021) s. 229 og Woxholth (2024) s. 380 mener også at det er et innvirkningskrav.

117 Ot.prp. nr. 5 (1982–1983) s. 9–10

I det følgende drøftes hvordan disse momentene påvirker terskelen for ugyldighet i skipssalg, og om det kan oppstilles typetilfeller som kan begrunne ugyldighet. Momentene påvirker uredelighets- og urimelighetsvurderingen på ulik måte, men trekker i skipssalgsforhold gjennomgående i retning av en høy terskel.

5.5.3.1 Partenes profesjonalitet

Partenes profesjonalitet er et sentralt moment i vurderingen av begge bestemmelser, men med ulik tyngde.

For § 33 er bildet relativt klart. Bestemmelsen har aldri fått gjennomslag mellom profesjonelle næringsdrivende i høyesterettspraksis etter 1945. Paragraf 33 har særlig fått betydning i saker der det har vært en klar asymmetri mellom partene. Typisk har en ressurssterk aktør holdt tilbake informasjon overfor en privatperson uten tilsvarende forretningsmessig erfaring, slik tilfellet var i Rt. 1984 s. 28 (Tromsø Sparebank) og Rt. 1987 s. 442 (Samedommen).

Det er også verdt å merke seg at § 33 i disse sakene ikke sto alene, men ble forankret sammen med ulovfestede lojalitetsregler. Dette kan tyde på at bestemmelsen har begrenset selvstendig gjennomslagskraft selv i de tilfellene der den formelt er påberopt.

Woxholth oppsummerer bestemmelsens hovedsakelige virkeområde til avtaler mellom parter med svært ulike styrkeforhold, der den ene parten har tilbakeholdt opplysninger den andre ikke hadde «den fjerneste anelse om».[118] I skipssalg etter Saleform, der begge parter typisk er profesjonelle kommersielle aktører med tilgang til teknisk og juridisk rådgivning, tilsier dette at § 33 i realiteten vil ha meget begrenset rekkevidde.

For § 36 er bildet mer nyansert. Bestemmelsen er ikke avskåret mellom næringsdrivende, men terskelen stiger med partenes profesjonalitet. Dette følger av forarbeidene, som fremhever at hensynet til forutberegnelighet og kalkulert risiko veier tungt i forretningsmessige forhold.[119]

Rettspraksis gir et tydelig bilde av hvordan bestemmelsen har blitt anvendt i profesjonelle forhold. Avtaleloven § 36 har vært påberopt i 14 høyesterettsdommer mellom profesjonelle parter, og kun i ett tilfelle har bestemmelsen ledet til ugyldighet.[120]

Gjennomgående har Høyesterett gitt uttrykk for en høy terskel. I Rt. 1994 s. 833 (Omdahl) karakteriserte Høyesterett forholdet som «et utpreget forretningsmessig forhold» og avviste revisjon. I Rt. 1998 s. 1980 (GlasMagasinet) uttalte Høyesterett at det skal «svært mye til» for at § 36 skal endre en avtalt leie i et forretningsforhold. I Rt. 2003 s. 1132 (Norrønafly) ble det lagt til grunn at det «kreves svært meget for å konstatere urimelighet» mellom profesjonelle parter. I Rt. 2000 s. 806 (Oslo Energi) krevde Høyesterett «sterke grunner» for lemping til fordel for en profesjonell part.

Som Høyesterett formulerte det i Rt. 2012 s. 355, rammer § 36 «de urimelige avtalene, ikke de ufornuftige». Det er følgelig ikke tilstrekkelig at avtalen i ettertid fremstår som ugunstig eller som et resultat av dårlige forhandlinger. Det kreves kvalifisert urimelighet for at bestemmelsen skal kunne gripe inn i et avtaleforhold mellom profesjonelle parter.

Graden av reell profesjonalitet er et selvstendig moment i vurderingen. Det avgjørende er ikke om partene formelt driver næringsvirksomhet, men hvilken faktisk kompetanse og erfaring de besitter. I HR-2025-251-A (Red Rock) sluttet Høyesterett seg til tilnærmingen i voldgiftsdommen inntatt i ND-1990-204 (Ula),

118 Woxholth (2024) s. 382

119 Ot.prp. nr. 5 (1982–1983) s. 29

120 Giertsen (2021) s. 301–302. De øvrige dommene som ikke er nevnt i avsnittet er: Rt. 1991 s. 220 (Sollia); Rt. 1994 s. 1 (Tinfos); Rt. 1994 s. 626 (Kaiinspektør); Rt. 1999 s. 922 (Salhusbroen); Rt. 2000 s. 610 (Oslobanken); Rt. 2010 s. 1345 (Oslo Vei); Rt. 2011 s. 1641 (Bygdøy); Rt. 2012 s. 1537 (Smestad); Rt. 2013 s. 1316 (Ungbo).

der voldgiftsretten oppstilte en glidende skala for profesjonalitetsvurderingen. Etter denne skalaen ligger terskelen «åpenbart» høyest der partene «rår over toppekspertise vedrørende såvel den kommersielle som den juridiske side av kontraktslutningene».

Red Rock er så langt det eneste tilfellet der lemping etter § 36 har ført frem mellom næringsdrivende i Høyesterett. Et sentralt moment som trakk i retning av lemping, var at selgernes reelle profesjonalitet ikke var særlig høy. De hadde varierende kompetanse innenfor økonomi og jus, og de var ikke profesjonelle investorer.

I skipssalg etter Saleform er begge parter som regel erfarne kommersielle aktører med tilgang til teknisk og juridisk rådgivning. Dette plasserer dem typisk i det øverste sjiktet på «Ula-skalaen», noe som trekker terskelen for ugyldighet tilsvarende opp.

Det kan derimot tenkes tilfeller der partene som anvender Saleform 2025 har ulik grad av profesjonalitet. Et eksempel er der et lite rederi uten egen teknisk avdeling eller inngående kompetanse på det aktuelle området skal kjøpe et skip fra et større rederi med betydelig erfaring og ressurser. I et slikt tilfelle vil det foreligge en asymmetri i partenes reelle profesjonalitet. Dette kan tale for at terskelen for ugyldighet etter § 36 senkes noe.

5.5.3.2 Kunnskapskravet

Avtaleloven § 33 oppstiller et uttrykkelig kunnskapskrav. Ordlyden «kjendte til» peker isolert sett mot positiv kunnskap, men det er sikker rett at også uaktsom uvitenhet rammes. I Rt. 1984 s. 28 (Tromsø Sparebank) la Høyesterett til grunn at simpel uaktsomhet er tilstrekkelig, og dette er fulgt opp i teorien.[121] Aktsom god tro faller derimot utenfor bestemmelsens rekkevidde.

Avtaleloven § 36 oppstiller ikke noe formelt kunnskapskrav. Urimelighetsvurderingen er åpen og kan i prinsippet omfatte tilfeller der selger var i aktsom god tro. At selger var i aktsom god tro, vil likevel være et tungtveiende moment i urimelighetsvurderingen, særlig der § 36 anvendes på opplysningssvikt.[122] Begge bestemmelsene aktualiserer dermed selgers kunnskap, men med ulik rettslig funksjon. Etter § 33 er kunnskap et vilkår, mens den etter § 36 inngår som et moment i helhetsvurderingen.

Ved skipssalg er selger normalt et rederi, og kunnskapen om skipets tilstand er spredt mellom ledelsen, teknisk personell på land og mannskapet om bord. Det reiser et særskilt spørsmål om hvem sin kunnskap som skal tilregnes selger ved kunnskapsvurderingen etter §§ 33 og 36.

Spørsmålet er ikke hva som er terskelen for kunnskap, men hvilken kunnskap som overhodet skal regnes som selgers. Bak dette identifikasjonsspørsmålet ligger en risikobetraktning. Som Giertsen formulerer det, er spørsmålet hvem som er «nærmest til å ha ansvar» for opplysningssvikten.[123]

Utgangspunktet er at et selskap identifiseres med kunnskap som finnes i organisasjonen, selv om kunnskapen ikke har nådd ledelsen eller de som sto for det konkrete salget. Dette ble lagt til grunn i Rt. 2002 s. 696 (NEBB). Saken gjaldt salg av en eiendom med forurensning i grunnen. En rapport om forurensningsforholdene var kommet inn til selgerselskapet, men det var ikke bevist at de salgsansvarlige eller ledelsen kjente til rapportens innhold.

Det sentrale i dommen er at Høyesterett tilla selskapet som sådant kunnskap om rapporten, selv om det ikke var bevist at kunnskapen hadde nådd de relevante

121 Woxholth (2024) s. 378–379 og Giertsen (2021) s. 308

122 Giertsen (2021) s. 308

123 Giertsen (2025) s. 258

personene internt. Førstvoterende uttalte at det ikke var et «rimelig resultat i forhold til omverdenen» at slik kunnskap skulle anses forsvunnet fra selskapet.[124]

Høyesterett anerkjente at det er en fiksjon å tillegge et selskap kunnskap, men fremhevet at slike konstruksjoner også ellers er funnet hensiktsmessige for juridiske personer.[125] Ved vurderingen ble det lagt særlig vekt på at rapporten gjaldt selskapets største aktivum. Jo mer sentral informasjonen er for selskapets kjernevirksomhet, desto mindre rimelig er det at selskapet ikke skal anses å kjenne til den. Dommen gjelder avhendingslova § 3-7, men uttalelsene om selskapsidentifikasjon har overføringsverdi til kunnskapsvurderingen etter § 33 og § 36.

For skipssalg innebærer dette at kunnskap som er kommet inn til rederiet, normalt vil identifiseres med selger. Rapporter om verkstedsarbeid og teknisk tilstand, samt intern korrespondanse om reparasjoner og avvik, er sentrale for vurderingen av skipets tilstand. Det kan ikke være avgjørende at opplysningene eksempelvis er adressert til teknisk avdeling på land, og ikke til den salgsansvarlige. Slik kunnskap må like fullt regnes som rederiets egen. Rederiet må være nærmest å bære denne risikoen.

Et tilsvarende spørsmål oppstår for kunnskap hos kapteinen og mannskapet om bord. Disse har førstehåndskjennskap til skipets faktiske drift, og vil ofte kjenne til reparasjoner, lekkasjer og driftsavvik som ikke nødvendigvis er rapportert videre i organisasjonen. Det finnes ikke rettspraksis som direkte avklarer i hvilken grad slik kunnskap skal identifiseres med rederiet ved kjøp og salg av skip. Kapteinen står riktignok i en særstilling som rederiets sentrale operasjonelle representant om bord, blant annet gjennom ansvaret for den løpende dokumentasjonen av skipets drift i dekk og maskindagbøker.

Dersom opplysningene er nedfelt i loggbøkene, må kjøper som utgangspunkt selv gjøre seg kjent med dem gjennom sin undersøkelsesplikt. Loggbøkene skal etter klausul 4 i Saleform 2025 gjøres tilgjengelige for kjøper ved inspeksjon. Det vanskeligere spørsmålet er hvordan kunnskap som faktisk finnes hos kapteinen eller mannskapet, men som verken er loggført eller rapportert til rederikontoret, skal vurderes.

Her gir NEBB-dommen grunnlag for en relativt streng identifikasjonsregel. Dommen tilsier at selger som utgangspunkt må identifiseres med kunnskap om sentrale formuesgoder i egen virksomhet. Forhold som klart ville vært kjøpsmotiverende, og som kapteinen eller mannskapet hadde tydelig foranledning til å rapportere videre, bør derfor identifiseres med rederiet. Dette gjelder særlig opplysninger om skjulte feil, sikkerhetsmessige svakheter eller tekniske forhold som kan påvirke skipets drift eller markedsverdi. I slike tilfeller bør ikke selger kunne høres med at kunnskapen befant seg på operasjonelt nivå og ikke hos rederikontoret.

Det må likevel trekkes en grense mot mer perifere eller bagatellmessige observasjoner. Selger kan ikke identifiseres med enhver kunnskap mannskapet opparbeider seg gjennom daglig drift. Et skip er en teknisk komplisert innretning, og mannskapet vil løpende registrere forhold av varierende betydning. Opplysninger som ikke har nevneverdig betydning for skipets drift, tekniske tilstand eller verdi, og som det heller ikke var naturlig å rapportere videre, bør derfor falle utenfor identifikasjonen. Identifikasjonen bør med andre ord begrenses til kunnskap om forhold som etter sin art og betydning hadde klar relevans for kjøperens vurdering av skipet.

Et siste spørsmål oppstår der selger leier inn eksterne tekniske inspektører for å gjennomføre en inspeksjon og utarbeide en tilstandsrapport i forkant av salget. Til forskjell fra mannskapet om bord står inspektøren utenfor rederiets organisasjon, men har en konkret oppgave knyttet til selve salgsprosessen. Spørsmålet er

---

124 Rt. 2002 s. 696 (NEBB), s. 702

125 Rt. 2002 s. 696 (NEBB), s. 702

om kunnskap hos en slik inspektør identifiseres med rederiet, slik at rapportens manglende opplysninger om forhold inspektøren kjente eller måtte kjenne til, kan belastes selger.

Rt. 2001 s. 369 (Takstmann) gir veiledning. Saken gjaldt salg av en eiendom hvor selger hadde arvet boligen og ikke selv kjente til forholdene som senere viste seg å være mangler. En takstmann hadde utarbeidet en tilstandsrapport som ble brukt overfor kjøper. Førstvoterende likestilte manglende opplysninger i takstmannens rapport med unnlatt opplysning fra selger selv. Selger ble holdt ansvarlig for det takstmannen kjente eller måtte kjenne til, selv om selger personlig var i god tro.

Tilsvarende vil en ekstern teknisk inspektør som utarbeider en tilstandsrapport for et skipssalg fungere i samme rolle. Inspektøren er rederiets hjelper i salgsprosessen, og kunnskap inspektøren har om skipets tilstand, må normalt identifiseres med rederiet.

Oppsummert vil kunnskap som finnes i rederiorganisasjonen, enten hos ledelsen, teknisk avdeling, eller mannskapet om bord, som hovedregel tilregnes selger. Det samme gjelder kunnskap hos eksterne hjelpere som utfører oppgaver knyttet til salgsprosessen, slik som tekniske inspektører. Identifikasjonen bør likevel begrenses til kunnskap om forhold som etter sin art og betydning hadde klar relevans for kjøperens vurdering av skipet. Dette får betydning både der selgers kunnskap er et vilkår for ansvar, og der kunnskapen inngår som et moment i en bredere rimelighetsvurdering.

5.5.3.3 Standardkontraktens betydning

At salget er gjennomført etter Saleform er også et moment i uredelighets- og urimelighetsvurderingen. Saleform er en velutprøvd standardkontrakt som er utformet av tredjemenn og revidert en rekke ganger. Den reflekterer en bevisst balansering av partenes interesser, og anses av mange som bransjestandarden for kjøp og salg av skip.

Høyesterett har tillagt standardkontrakter av denne typen særlig rettslig vekt i vurderingen av ugyldighet. I Rt. 1994 s. 626 (Kaiinspektør) var spørsmålet om en speditør kunne påberope seg ansvarsbegrensningen i standardkontrakten NSAB-75 når transportskaden skyldtes grov uaktsomhet fra en av speditørens ansatte. Høyesterett la til grunn at ansvarsreguleringen i en standardkontrakt bygde på en avveining av motstridende interesser, og at hensynet til forutberegnelighet talte mot å forrykke den risikofordelingen kontrakten fastsatte. Avtaleloven § 36 ga dermed ikke grunnlag for tilsidesettelse.

Disse prinsippene har overføringsverdi til spørsmålet om ugyldighet ved opplysningssvikt. At partene har valgt å gjennomføre salget etter Saleform, er ikke bare et uttrykk for at de har akseptert en bestemt risikofordeling. Det er i seg selv et terskelskjerpende moment, fordi kontraktens risikofordeling hviler på en balansert avveining som partene ikke ensidig har kunnet påvirke.

Begrunnelsen er at den risikofordelingen kontrakten etablerer, ikke er et resultat av den ene partens forhandlingsstyrke, men av en avveining foretatt av et uavhengig organ. Når domstolen vurderer om avtalen er urimelig, er utgangspunktet dermed ikke en kontrakt som den sterkere part har diktert, men en kontrakt som i sin grunnstruktur er ment å ivareta begge siders interesser.

For urimelighetsvurderingen etter § 36 innebærer dette at en avtale bygget på en anerkjent og balansert bransjestandardkontrakt er vesentlig mer robust mot revisjon enn en individuelt fremforhandlet kontrakt. Domstolen må i slike tilfeller ikke bare vurdere om resultatet fremstår som urimelig for den ene parten, men også om en tilsidesettelse ville undergrave den forutberegneligheten standardkontrakten er ment å sikre for bransjen som helhet.

For redelighetsvurderingen etter § 33 finnes det ikke tilsvarende rettspraksis som direkte knytter standardkontraktens karakter til terskelen. Det er likevel nærliggende at kontraktens risikofordeling også har betydning her. Når partene har

vedtatt en standardkontrakt som overfører risikoen for skipets tilstand til kjøper, setter dette en ramme for hvilken grad av informasjonsasymmetri som er akseptabel mellom partene. Ikke enhver taushet fra selgers side kan da karakteriseres som uredelig. Det kreves dermed mer enn ved salg etter en individuelt utformet kontrakt.

5.5.3.4 Undersøkelsesplikten

Etter klausul 4 i Saleform 2025 har kjøper rett til å inspisere skipet og dets klassepapirer. Inspeksjonen skal gjennomføres uten å forsinke skipets seilingsplan og uten kostnad for selger. Under inspeksjonen skal skipets dekk- og maskindagbøker gjøres tilgjengelige. Klausul 11 knytter leveringsplikten til skipets tilstand på inspeksjonstidspunktet. Kjøper overtar dermed i utgangspunktet risikoen for de forhold som forelå da.

Disse klausulene etablerer en klar oppfordring til kjøper om å bruke inspeksjonsretten aktivt og grundig. I Rt. 1994 s. 833 (Omdahl) krevde en reder tilbakeført aksjer og selskapsandeler hun hadde overdratt til banken, med påstand om ugyldighet etter avtaleloven § 36. Høyesterett la vekt på at den part som krevde revisjon hadde hatt «oppfordring til å skaffe seg kunnskap» om de relevante forholdene. Det hun ikke hadde avdekket, skyldtes manglende utnyttelse av den muligheten hun hadde. Synspunktet har overføringsverdi til skipssalg etter Saleform: der kontrakten gir kjøper en konkret inspeksjonsadgang, vil manglende utnyttelse av denne muligheten tale mot at det er urimelig å gjøre avtalen gjeldende.

Dette innebærer at opplysningsplikten i sin kjerne retter seg mot forhold selger sitter på kunnskap om, og som kjøper ikke har forutsetning for å avdekke gjennom de undersøkelser som med rimelighet kan forventes ved en ordinær Saleform. Der kjøper har hatt reell inspeksjonsadgang og benyttet denne, skjerpes kravene til kjøpers aktsomhet ytterligere, og selgers spontane opplysningsplikt dempes tilsvarende. For redelighetsvurderingen etter avtaleloven § 33 er det vanskelig å hevde at selgers taushet strider mot redelighet der kjøper hadde mulighet til å avdekke forholdet selv. Det samme gjelder for urimelighetsvurderingen etter § 36.

Undersøkelsespliktens rekkevidde er likevel ikke ubegrenset. Klausul 4 fastsetter at inspeksjonen skal skje «without opening up». Kjøper kan derfor ikke forventes å avdekke skjulte skader, tidligere reparasjoner eller tæringsutvikling bak utilgjengelige overflater. Selger besitter førstehåndskjennskap til skipets tekniske historikk gjennom sin drift av skipet. Denne kunnskapen kan kjøper ikke tilegne seg gjennom en begrenset visuell inspeksjon. Grensen for kjøpers undersøkelsesplikt går nettopp her.

Voldgiftsdommen nevnt i punkt 1.2 over illustrerer dette skillet i praksis.[126] Selger hadde kjennskap til gjentatte lekkasjer og omfattende tæring på motorblokken, som var utbedret med Belzona. Belzona er et reparasjonsprodukt som brukes til å tette og forsterke skadede metalloverflater uten tradisjonell sveising. Kjøpers representant ble opplyst om at Belzona var benyttet på hovedmaskinen, men fikk ikke informasjon om de underliggende lekkasjene og tæringen som hadde foranlediget bruken. Voldgiftsretten kom likevel til at dette ikke nådde terskelen for uredelighet eller urimelighet.

Et sentralt moment i voldgiftsrettens vurdering var kjøpers undersøkelsesadgang. Voldgiftsretten fremhevet at kjøper hadde hatt «betydelig mulighet til å gjennomgå dokumentasjon tilgjengelig på skipet og stille spørsmål til selger». Inspeksjonen fant sted mens skipet lå ved verft for mellomklassing, noe selger karakteriserte som en «usedvanlig god anledning» til å inspisere skipet. Kjøper hadde dermed en reell mulighet til å redusere den risikoen kontraktsformularet

[126] ND-2024-3

i seg selv innebar, gjennom grundige undersøkelser av skipet og tilgjengelig dokumentasjon.

Voldgiftsretten viste uttrykkelig til «undersøkelsene som ble gjort og som kunne vært gjort» som et moment som talte mot ugyldighet. Det ble videre lagt vekt på at selgers representant subjektivt oppfattet reparasjonene som akseptable og ordinære, og at begge parter var profesjonelle. Retten uttalte riktignok at det «åpenbart ville vært en fordel» om selger hadde vært tydeligere. Dette var likevel ikke tilstrekkelig til å konstatere ulovlig taushet.

Dommen har som enkeltstående voldgiftsavgjørelse begrenset rettsnormerende kraft. Dens vekt beror på argumentasjonens kvalitet snarere enn formell autoritet, og den må muligens tillegges vekt på linje med juridisk teori.[127] Den illustrerer likevel at terskelen er høy selv der selger besitter kunnskap kjøper ikke har fått, og at kjøpers faktiske undersøkelsesadgang er et tungtveiende moment i den samlede vurderingen.

5.5.3.5 Oppsummering

Gjennomgangen viser at terskelen for ugyldighet etter §§ 33 og 36 er høy i skipssalg etter Saleform. Partenes profesjonalitet, kunnskapskravet, standardkontraktens forhandlingsbalanse og kjøpers undersøkelsesplikt trekker alle i samme retning.

Graden av reell profesjonalitet er likevel terskeljusterende. Der en av partene ikke har den kompetansen og erfaringen som er typisk for aktører i markedet, kan terskelen ligge noe lavere.

Det som i praksis kan begrunne ugyldighet på grunnlag av opplysningssvikt i et skipssalg, er der selger visste om, eller burde ha kjent til, et konkret forhold ved skipet som ikke lot seg avdekke gjennom en ordinær inspeksjon. Det er dette som skiller den illojale tausheten fra den risikoen partene selv har fordelt gjennom kontrakten. Det er i disse tilfellene en kjøper mest sannsynlig vil nå frem med et krav om ugyldighet grunnet opplysningssvikt.

5.5.4 Er terskelen for ugyldighet mellom profesjonelle parter for lite nyansert?

Gjennomgangen ovenfor viser at terskelen for ugyldighet etter avtaleloven § 33 og § 36 i praksis er meget høy mellom profesjonelle parter. I rettspraksis har ikke opplysningssvikt mellom profesjonelle ført til ugyldighet etter § 33, og for § 36 er Red Rock-dommen det eneste tilfellet der lemping har ført frem mellom næringsdrivende i Høyesterett. Det reiser spørsmål om denne praksislinjen er tilstrekkelig nyansert, eller om den i for stor grad behandler profesjonalitet som en binær kategori.

Utgangspunktet for kritikken er at «profesjonalitet» ikke er en ensartet størrelse. Begrepet favner alt fra selskaper med toppekspertise på kommersielle og juridiske forhold, til mindre næringsdrivende med begrensede ressurser og ensidig kompetanse.

I Ula-saken ble begrepet profesjonalitet derimot nyansert.[128] Saken gjaldt krav om revisjon etter avtaleloven § 36 av en transporttariff for rørledningstransport av olje, der oljereservene viste seg å være vesentlig større enn forutsatt ved avtaleinngåelsen. Voldgiftsretten fremhevet at selv om skjev styrkefordeling er mest aktuelt i forbrukerforhold, kan det også forekomme i «big business».

Giertsen fremhever at denne nyanseringen er vanskelig å finne igjen i Høyesteretts praksis, selv om asymmetri kan forekomme også mellom profesjonelle parter. Særlig er det aktuelt der én av partene besitter spesiell kompetanse på det aktuelle området.[129] Woxholth er av samme oppfatning, og peker på at asymmetri

127 Skoghøy (2023) s. 270

128 ND-1990-204 (Ula)

129 Giertsen (2021) s. 303

i partenes profesjonalitet har fått gjennomslag i lagmannsrettspraksis, men at momentet ikke i like stor grad har kommet til uttrykk i Høyesteretts avgjørelser.[130]

HR-2025-251-A (Red Rock) representerer imidlertid et skritt i retning av den nyanseringen Giertsen og Woxholth etterlyser. Høyesterett behandlet partenes relative profesjonalitet som et selvstendig moment i urimelighetsvurderingen, ikke bare som et binært spørsmål om partene opptrådte som næringsdrivende. Dommen kan dermed leses som en rettsutvikling i tråd med «Ula-skalaens» prinsipp.

I et skipssalgsperspektiv kan asymmetrien mellom kjøper og selger være reell, selv om begge parter formelt er profesjonelle. Rederiene kan ha ulik størrelse, ulike ressurser og forskjellig erfaringsgrunnlag. En part kan også ha særlig kompetanse innenfor det aktuelle markedssegmentet. Dette kan for eksempel være tilfelle der et rederi med lang erfaring fra en bestemt næring selger et skip til et rederi som er i ferd med å etablere seg i samme segment. I slike tilfeller kan det foreligge en reell asymmetri i partenes profesjonalitet, som kan tillegges vekt ved vurderingen etter avtaleloven § 36. Dette er nettopp den typen nyansering «Ula-skalaen» i prinsippet er ment å fange opp, men som etter Giertsens og Woxholths syn ikke konsekvent slår igjennom i Høyesteretts praksis.

I de øvrige nordiske landene synes praksisen etter avtaleloven § 36 å være mindre restriktiv mellom profesjonelle parter.[131] I dansk rett anvendes § 36 hyppigere også i næringsforhold, blant annet som grunnlag for å modifisere ansvarsfraskrivelser. Bryde Andersen ser dette som uttrykk for en endring i den avtalerettslige argumentasjonen, og fremhever at muligheten for å anvende § 36 særlig ligger for hånden der forskjellen i partenes styrkeforhold har resultert i ubalanserte avtalevilkår.[132] Samme utvikling kan også ses i svensk og islandsk rett.[133]

De lege ferenda kan det argumenteres for at norske domstoler i større grad bør følge den nyanseringen «Ula-skalaen» legger opp til. Rettspraksis viser at profesjonalitetsvurderingen i norsk rett i stor grad har fungert som en binær kategori, der partenes formelle status som næringsdrivende har vært utslagsgivende for terskelen etter både § 33 og § 36. «Ula-skalaen» åpner for en mer differensiert tilnærming. HR-2025-251-A (Red Rock) kan forstås som et skritt i samme retning, ved at Høyesterett anerkjenner partenes reelle profesjonalitet som et selvstendig moment i vurderingen. En slik nyansering vil gi en mer presis vurdering, fordi den i større grad reflekterer det faktiske styrkeforholdet mellom partene. Nordisk praksis, særlig dansk rett, synes å trekke i samme retning.

5.6 Virkningene av ugyldighet ved skipssalg

5.6.1 Innledning

Dersom vilkårene for ugyldighet etter avtaleloven § 33 eller § 36 er oppfylt, oppstår spørsmålet om hvilke rettsvirkninger ugyldigheten skal få. Dette har særlig praktisk betydning ved kommersielle skipssalg, hvor de ordinære virkningene av ugyldighet kan være både uforholdsmessige og vanskelige å gjennomføre. Det er derfor nødvendig å undersøke hva ugyldighet innebærer i denne konteksten, og om de tilgjengelige rettsvirkningene er praktisk anvendelige.

5.6.2 Virkningssiden til avtaleloven § 33 og § 36

Utgangspunktet etter avtaleloven § 33 er at avtalen enten er gyldig eller ugyldig i sin helhet.[134] Bestemmelsens binære virkemåte gir domstolen begrenset rom

130 Woxholth (2024) s. 543

131 Giertsen (2021) s. 303–304

132 Bryde Andersen (2019) s. 62–63

133 Giertsen (2021) s. 303–304

134 Woxholth (2024) s. 377

for nyanserte løsninger. Ugyldighet innebærer at de normale løftevirkningene ikke inntrer, og er ytelse allerede prestert, oppstår det et krav på gjensidig restitusjon.[135] Det vil si at selger tilbakefører kjøpesummen og kjøper tilbakefører skipet.

Delvis ugyldighet er unntaksvis mulig også etter § 33, dersom ugyldighetsgrunnen bare knytter seg til en avgrenset del av avtalen. Ugyldighetsgrunnen «kleber» da bare til en del av kontrakten, og resten av avtalen forblir gyldig.[136] Dette er imidlertid et unntak fra hovedregelen om full ugyldighet.

Avtaleloven § 36 opererer med et annet utgangspunkt. Avtalen kan «helt eller delvis settes til side eller endres», noe som gir domstolene adgang til et bredt spekter av løsninger. Dette innebærer at § 36 ikke bare kan lede til full ugyldighet, men også til delvis tilsidesettelse og revisjon av enkeltvilkår.

Av relevans for oppgaven kan delvis ugyldighet etter § 33 og revisjon etter § 36 i prinsippet medføre at integrasjonsklausulen i Saleform 2025 kjennes ugyldig. Dersom klausulen settes til side, faller det kontraktuelle grunnlaget for fravikelsen av kjøpsloven bort. Kjøpsloven trer da inn igjen som bakgrunnsrett, og kjøper vil ha tilgang til misligholdsbeføyelsene etter kjøpsloven § 19.

Løsningen er derimot neppe særlig praktisk i opplysningssvikttilfellene. Løsningen forutsetter at ugyldighetsgrunnen kan lokaliseres til integrasjonsklausulen. Opplysningssvikten knytter seg imidlertid typisk til forholdene ved avtaleinngåelsen som helhet, og som regel til tekniske egenskaper ved skipet. Det er selgers taushet som utgjør ugyldighetsgrunnen, og denne tausheten rammer avtaleforholdet i sin alminnelighet. Det er da vanskelig å hevde at ugyldighetsgrunnen knytter seg til integrasjonsklausulen alene, snarere enn til kontrakten som sådan.

5.6.3 Rettsvirkningenes praktiske gjennomførbarhet ved skipssalg

Virkningen av avtaleloven § 33 er som nevnt full ugyldighet og restitusjon. Utgangspunktet er at ytelsene tilbakeføres: skipet leveres tilbake og kjøpesummen refunderes. Dersom skipet ennå ikke er overlevert, er dette en praktisk løsning.

Er skipet allerede overlevert og satt i drift, fremstår full ugyldighet med restitusjon som et lite egnet virkemiddel. Markedsverdien kan ha endret seg, skipet kan ha vært i kommersiell drift i lengre tid, og tredjeparter som kreditorer og certepartihavere kan ha innrettet seg etter eierskiftet. Tilbakeføring blir da ikke et enkelt speilbilde av partenes opprinnelige ytelser.

Restitusjon kan unntaksvis nektes der gjennomføring ville fremstå som urimelig. I Rt. 1995 s. 46 (Nimbus) nektet Høyesterett restitusjon, men saken var særegen. Parten som krevde tilbakebetaling hadde selv initiert den rettsstridige avtalen og bevisst påtatt seg investeringsrisikoen. Verdien på aksjene avtalen omhandlet hadde dessuten sunket, noe som tilsa at kravet var motivert av den etterfølgende verdiutviklingen snarere enn avtalens uredelighet. Som Woxholth fremhever gir dommen uttrykk for et snevert unntak.[137] Dommen har derfor begrenset overføringsverdi til Saleform-tilfeller der kjøper hevder å ha vært i villfarelse som følge av selgers opplysningssvikt.

Når en avtale kjennes ugyldig er erstatningen knyttet til den negative kontraktsinteressen, som innebærer at kjøper skal stilles som om avtalen ikke var inngått. Dette fordrer skyld fra den andre part og at erstatningsvilkårene for øvrig er oppfylt.[138] Erstatning for den positive kontraktsinteressen er som hovedregel utelukket, ettersom en ugyldig avtale ikke kan danne grunnlag for oppfyllelsesinteressen.[139] Full ugyldighet er dermed lite praktisk der kjøpers reelle behov er en økonomisk korreksjon av avtalen.

---

135 Woxholth (2024) s. 335

136 Woxholth (2024) s. 347–348

137 Woxholth (2024) s. 337

138 Woxholth (2024) s. 334

139 Woxholth (2024) s. 334

Spørsmålet er derfor om prisreduksjon kan oppnås gjennom avtaleloven § 36. Bestemmelsen gir adgang til at en avtale «helt eller delvis settes til side eller endres» dersom det ville virke urimelig å gjøre den gjeldende. Avtalen kan opprettholdes med justering av enkelte vilkår dersom full ugyldighet fremstår som uforholdsmessig inngripende.

Avtaleloven § 36 er ikke en kjøpsrettslig prisavslagsregel. Bestemmelsen gir imidlertid hjemmel for å endre avtalen, og i praksis kan dette innebære en justering av kjøpesummen. En slik prisreduksjon er avtalerettslig revisjon, ikke prisavslag etter kjøpsloven, og forutsetter at det ville være urimelig å opprettholde avtalen med den opprinnelige prisen.

Rt. 1993 s. 1497 (Halvorsen) illustrerer dette. Saken gjaldt opplysningssvikt ved salg av borettslagsleilighet, der kjøper hadde fått uriktige opplysninger om fellesgjeld. Høyesterett nedsatte kjøpesummen skjønnsmessig til rimelig markedspris på avtaletidspunktet, og dommen viser at § 36 kan gi grunnlag for økonomisk revisjon der full tilsidesettelse ikke er nødvendig.

Overført til skipssalg kan prisreduksjon via § 36 være særlig praktisk der selger har unnlatt å opplyse om et avgrenset og økonomisk kvantifiserbart forhold som reduserer skipets verdi. Dersom den tilbakeholdte opplysningen først og fremst har påvirket skipets verdi, men ikke kjøpers beslutning om å inngå avtalen overhodet, kan full ugyldighet gi en for vidtrekkende virkning. Der kjøper ville inngått avtalen også med riktige opplysninger, men til en lavere pris, er en justering av kjøpesummen bedre tilpasset opplysningssviktens faktiske betydning. Det gjør seg særlig gjeldende etter overlevering av skipet.

Er opplysningssvikten så alvorlig at kjøper ikke ville inngått avtalen overhodet, kan full ugyldighet fortsatt være den mest nærliggende virkningen. Men der opplysningssvikten først og fremst har påvirket prisen, fremstår § 36-revisjon som et mer proporsjonalt alternativ. Reduksjon av kjøpesummen etter § 36 kan dermed fungere som en mellomløsning mellom full opprettholdelse og full ugyldighet med restitusjon.

5.6.4 Oppsummering

Gjennomgangen viser at full ugyldighet med gjensidig restitusjon sjelden er den mest hensiktsmessige løsningen ved opplysningssvikt i skipssalg etter at skipet er levert. Avtaleloven § 33 virker i utgangspunktet binært, noe som gjør bestemmelsen lite fleksibel.

Avtaleloven § 36 gir domstolene adgang til mer smidige løsninger, herunder justering av kjøpesum, som i mange tilfeller er bedre tilpasset opplysningssviktens omfang og de kommersielle realitetene i et skipssalg. Der full ugyldighet likevel er aktuelt, kan kjøper kreve erstatning for negativ kontraktsinteresse for å få dekning for påløpte tap.

6 Avsluttende kommentar

Oppgaven har undersøkt tre hovedspørsmål knyttet til selgers opplysningsansvar ved skipssalg etter Saleform 2025 underlagt norsk rett. I det følgende sammenfattes konklusjonene.

Det første spørsmålet var om kjøpsloven § 19 er fravikelig. Konklusjonen er at bestemmelsen kan fravikes ved avtale mellom profesjonelle parter. Dette følger av lovens deklaratoriske utgangspunkt i § 3, forarbeidenes uttrykkelige uttalelse om fravikelighet utenfor forbrukerforhold og bred støtte i juridisk teori. Systembetraktninger som taler for ufravikelighet er i hovedsak ivaretatt gjennom avtalelovens preseptoriske ugyldighetsregler.

Det andre spørsmålet var om integrasjonsklausulen i Saleform 2025 faktisk fraviker kjøpsloven § 19 første ledd bokstav b. Konklusjonen er at klausulen fraviker bestemmelsen. Klausul 22 tredje avsnitt ekskluderer uttrykkelig vilkår og plikter som følger av fravikelig lov. Selv om klausulen ikke nevner kjøpsloven ved navn, er ordlyden tilstrekkelig klar til å holde bakgrunnsretten på avstand. Dette underbygges av kontraktens «Explanatory Notes», tilblivelseshistorien knyttet til Union Power-dommen og det profesjonelle miljøet kontrakten opererer i, der ordlyden skal tillegges særlig vekt.

Det tredje spørsmålet var hvilke rettsgrunnlag kjøper kan påberope seg ved opplysningssvikt i skipssalg dersom kjøpsloven § 19 er fraveket. Konklusjonen er at avtalelovens ugyldighetsregler utgjør et ufravikelig korrektiv, men at terskelen for ugyldighet er høy. Avtaleloven § 30 om svik har begrenset selvstendig betydning, idet bestemmelsen i det vesentlige er konsumert av § 33 og § 36. Terskelen for ugyldighet etter § 33 og § 36 er særlig høy mellom profesjonelle parter. Partenes profesjonalitet, kunnskapskravet, standardkontraktens forhandlingsbalanse og kjøpers inspeksjonsadgang trekker alle i retning av at det skal mye til for å nå opp til terskelen for ugyldighet. Det som i praksis kan begrunne ugyldighet, er at selger visste eller burde ha visst om et forhold ved skipet som kunne hatt betydning for kjøpers beslutning, og som ikke lot seg avdekke gjennom en ordinær inspeksjon. I slike tilfeller fremstår avtaleloven § 36 som det mest praktiske rettsgrunnlaget. Bestemmelsen åpner for proporsjonale og fleksible løsninger, blant annet prisreduksjon. Dette står i kontrast til § 33, som i større grad er bundet til et enten–eller-resultat hvor avtalen enten opprettholdes eller kjennes ugyldig.

Kildeliste

Litteratur

- Alvik (2025)
  Alvik, Ivar. «Regler og rimelighet i kontraktsretten.» I *Om nasjonens forfatning: Festskrift til Ola Mestad*. Ivar Alvik, Finn Arnesen, Ane Sydnes Egeland, Dag Michalsen red., Oslo: Universitetsforlaget, 2025, s. 7–24.
- Boe (2021)
  Boe, Erik Magnus. *Rettskildelære under debatt.* Oslo: Universitetsforlaget, 2021.
- Bryde Andersen (2019)
  Bryde Andersen, Mads. «Den almindelige aftaleret som lovgivningstema.» *Tidsskrift for Rettsvitenskap* årg. 132, nr. 1 (2019) s. 51–70. https://doi.org/10.18261/issn.1504-3096-2019-01-02
- Brækhus (1968)
  Brækhus, Sjur. «Mangler ved solgt skib.» I *Juridiske arbeider fra sjø og land. Artikler samlet i anledning Sjur Brækhus sin 50-årsdag.* Thor Falkanger, Peter Lødrup, Knut S. Selmer og Erling Selvig red., Oslo: Universitetsforlaget, 1968, s. 427–449. [Lest hos nasjonalbiblioteket]
- Christoffersen (2008)
  Christoffersen, Margrethe Buskerud. *Kjøp og salg av virksomhet - risiko og ansvar for mangler.* Oslo: Gyldendal, 2008.
- Cordero-Moss (2021)
  Cordero-Moss, Giuditta. *Internasjonal privatrett ny og utvidet.* 2. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2021.
- Falbach (2026a)
  Falbach, Matias. *Alminnelig obligasjonsrettslig opplysningsansvar og undersøkelsesplikt.* Oslo: Universitetsforlaget, 2026.
- Falkanger (1997)
  Falkanger, Thor. «Tolkning av sjørettslige standardkontrakter - særlig om betydningen av forarbeider.» I *Ånd og rett – Festskrift til Birger Stuevold Lassen på 70-årsdagen 19. august 1997.* Viggo Hagstrøm, Peter Lødrup, Magnus Aarbakke red., Oslo: Universitetsforlaget, 1997 s. 289–303.
- Falkanger (2016)
  Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull. *Sjørett.* 8. utg., Oslo: Sjørettsfondet, 2016.
- Giertsen (2021)
  Giertsen, Johan. *Avtaler.* 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2021.
- Giertsen (2025)
  Giertsen, Johan. *Kontrakter. Europa vs. Norge.* 2. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2025.
- Goldrein (2012)
  Goldrein QC, Iain, Matt Hannaford og Paul Turner. *Ship sale and purchase.* 6. utg., London: Informa, 2012.
- Hagstrøm (2021)
  Hagstrøm, Viggo mfl. *Obligasjonsrett.* 3. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2021.
- Hannaford (2016)
  Hannaford, Matt. «Battle of the sale forms.» I *Ship building, sale and finance.* Baris Soyer og Andrew Tettenborn red., Abingdon: Informa law from Routledge, 2016 s. 101–111.
- Hauge (2010)
  Hauge, Hilde. «'Som den er'-forbehold – Særlig om hvilke objektive avvik ved kontraktsgjenstanden som kvalifiserer for kjøpsrettslig mangel.» *Jussens Venner* årg. 45, nr. 4 (2010) s. 255–293. https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3126-2010-04-02

- Høgberg (2006)
  Høgberg, Alf Petter. *Kontraktstolkning*. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
- Haaskjold (2013)
  Haaskjold, Erlend. *Kontraktsforpliktelser.* 2. utg., Oslo: Cappelen Damm, 2013.
- Krüger (1999)
  Krüger, Kai. *Norsk kjøpsrett*. 4. utg., Bergen: Alma Mater, 1999.
- Lilleholt (2017)
  Lilleholt, Kåre. *Kontraktsrett og obligasjonsrett.* Oslo: Cappelen Damm, 2017.
- Mikelsen (2008)
  Mikelsen, Anders. «Henvisninger til engelsk rett i kontrakter underlagt norsk rett.» *Tidsskrift for Rettsvitenskap* årg. 121, nr. 4-5 (2008) s. 532–560. https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3096-2008-04-05-05
- Mæhle (2005)
  Mæhle, Synne Sæther. «Gjelder det andre regler for rettslig argumentasjon i rettsdogmatikken enn for domstolene?» *Jussens Venner* årg. 39, nr. 5-6 (2005) s. 329–342. https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3126-2004-05-06-04
- Selvig (2023)
  Selvig, Erling og Kåre Lilleholt. *Kjøpsrett til studiebruk*. 7. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2023.
- Skoghøy (2023)
  Skoghøy, Jens Edvin A. *Rett og rettsanvendelse.* 2. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2023.
- Strong (2016)
  Strong, Malcolm og Paul Herring. *Sale of Ships.* 3. utg., London: Sweet & Maxwell, 2016.
- Tørum (2019)
  Tørum, Amund Bjøranger. *Interpretation of Commercial Contracts.* Oslo: Universitetsforlaget, 2019.
- Tørum (2022)
  Tørum, Amund Bjøranger. *Reassuransekontrakter.* Oslo: Universitetsforlaget, 2022.
- Woxholth (2024)
  Woxholth, Geir. *Avtalerett*. 12. utg., Oslo: Gyldendal, 2024.

Lovkommentarer og merknader

- Bergem (2024)
  Bergem, John Egil. «Kommentar til kjøpsloven.» I *Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata* (2024) hentet 24.02.2026
- Falbach (2026b)
  Falbach, Matias. «Karnov lovkommentar til kjøpsloven.» I *Lovdata Pro* (2026) hentet 25.02.2026.
- Hauge (2025)
  Hauge, Hilde. «Karnov lovkommentar til avtaleloven.» I *Lovdata Pro* (2025) hentet 07.04.2026

Norske rettskilder

Lover

- 1918 Lov av 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven)
- 1988 Lov av 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven)
- 1992 Lov av 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom (avhendingslova)

Lovforarbeider

- Ot.prp. nr. 25 (1973–1974) *om lov om endringer i kjøpsloven 24 mai 1907 nr. 2, særlig med sikte på forbrukervern*
- Ot.prp. nr. 5 (1982–1983) om lov om endringer i avtaleloven 31. mai 1918 nr. 4 (generell formuerettslig lempingsregel)
- Ot.prp. nr. 80 (1986–1987) o*m A Kjøpslov B Lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp*

Dommer og rettsavgjørelser

Høyesterettspraksis

- HR-2026-280-A (Isola)
- HR-2025-251-A (Red Rock)
- HR-2024-621-U
- HR-2016-1447-A (KLP)
- Rt. 2012 s. 1779 (Victocor)
- Rt. 2012 s. 355
- Rt. 2010 s. 1345 (Oslo vei)
- Rt. 2003 s. 1132 (Norrønafly)
- Rt. 2002 s. 1155 (Hansa Borg)
- Rt. 2002 s. 1110 (Bodum)
- Rt. 2002 s. 696 (NEBB)
- Rt. 2001 s. 369 (Takstmann)
- Rt. 2000 s. 806 (Oslo Energi)
- Rt. 1998 s. 1980 (GlasMagasinet)
- Rt. 1995 s. 1460
- Rt. 1995 s. 46 (Nimbus)
- Rt. 1994 s. 833 (Omdahl)
- Rt. 1994 s. 626 (Kaiinspektør)
- Rt. 1993 s. 1497 (Halvorsen)
- Rt. 1992 s. 796 (Pepsi-Cola)
- Rt. 1987 s. 442 (Samedommen)
- Rt. 1984 s. 28 (Tromsø Sparebank)
- Rt. 1957 s. 1075

Underrettspraksis

- LB-2024-35682
- LG-2023-47746
- THOD-2021-154455

Voldgiftsdommer

- ND-2024-3
- ND-1990-204 (Ula)

Nettsider

- BIMCO (u.å)
  BIMCO. «Saleform 2025». https://www.bimco.org/contractual-affairs/bimco-contracts/contracts/saleform-2025/#_Toc223344108 hentet 21.04.2026
- BIMCO (2026)

BIMCO. «The Norwegian Shipbrokers' Association and BIMCO adopt SALEFORM 2025». https://www.bimco.org/news-insights/bimco-news/2026/02/25-dc-update-saleform/ Hentet 22.04.2026

- Moussalli (2022)
  Moussalli, Marie-Anne og Dan Tindall. «SHIPSALE 22 – The new standard agreement for ship sale & purchase?» (2022) https://www.clydeco.com/en/insights/2022/05/shipsale-22-the-new-standard-agreement-for-ship-sa hentet 03.02.2026
- Nordisk Skibsrederforening (2013)
  Nordisk Skibsrederforening. «Warning – Saleform 93 – new English judgement». 14.03.2013. https://web.archive.org/web/20240803200735/https://nordisk.no/news/warning-saleform-93-new-english-judgement/ hentet 16.02.2026 (nettsiden finnes ikke lenger på Nordisk sine egne sider, men er rekonstruert ved hjelp av Wayback Machine Internet Archive).
- Nordisk Skibsrederforening (2024)
  Nordisk Skibsrederforening. «Implied terms and the entire agreement clauses in the context of the norwegian sales of goods act and the norwegian saleform 2012.» (October/2024) https://nordisk.no/nordisk-circular/october-2024/implied-terms-and-the-entire-agreement-clauses-in-the-context-of-the-norwegian-sales-of-goods-act-and-the-norwegian-saleform-2012 hentet 06.03.2026
- Norsk Skipsmeglerforbund (u.å)
  Norsk Skipsmeglerforbund. «Saleform.» (uten år) https://www.shipbroker.no/saleform hentet 03.02.2026

Utenlandske rettskilder

Engelske lover

- Sale of Goods Act 1979
  Sale of Goods Act (1979), c. 54 https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/54

Engelske dommer

- Derry v Peek (1889)
  Derry v Peek [1889] 14 App. Cas. 337 (HL)
- Dalmare SpA v Union Maritime Ltd (2012)
  Dalmare SpA v Union Maritime Ltd [2012] EWHC 3537 (Comm) https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2012/3537.html hentet 22.04.2026
- Government of Zanzibar v British Aerospace (2000)
  Government of Zanzibar v British Aerospace (Lancaster House) Limited (formerly Corporate Jets Limited) [2000] EWHC 221 (Comm) https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Comm/2000/221.html

Andre utenlandske kilder

- Explanatory Notes to Saleform 2012
  BIMCO. «Explanatory Notes to Saleform 2012». https://www.bimco.org/contractual-affairs/bimco-contracts/contracts/saleform-2012/#18.%20Entire%20agreement Hentet 19.03.2026
- Explanatory Notes to Saleform 2025
  BIMCO. «Explanatory Notes to Saleform 2025». https://www.bimco.org/contractual-affairs/bimco-contracts/contracts/saleform-2025/#_Toc223344108 Hentet 16.04.2026